Eck Joannes

ENCHIRIDION

Cracoviae 1525

ENCHIRIDION locorum communium ad-uerſus Lutheranos.

Ioanne Eckio Autore.

Epheſi. 6.
In omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poßitis omnia tela nequißimi ignea extinguere.

Tabella locorum communium.

Ex libris sereniβimi Regis Angliæ Henrici viij. Ioannis Roffen. Episcopi, Marcelli Corcyren. Episcopi, Ioannis Fabri Constantien. Hieronymi Emseri, Ioannis Coclæi, Ambrosij Catharini, Casparis Schatzger, Bartholomæi Vsingij, Augustini Alueldij & aliorum catholicorum.

INVICTISSIMO PRINCIPI ET DOMI-no Henrico octauo. Franciae & Angliae Regi, Hy-berniae domino, fidei Catholicae defensori, domino suo clementissimo. Ioannes Ec-Kius paratissima offert obsequia.

Immortali efferuntur praeconio Rex Augustissime, Christianissimi Imperatores, qui periclitanti subuenêre, ac pacem dedere ecclesiae. Quemadmodum diui Impe. Constantinus magnus Syluestro, Gratianus & Theodosius Damaso, Marcianus Leone, Phocas Gregorio magno, Carolus magnus Adriano, & nouissime Sigismūdus Martino. v. Rom. ecclesiae praesidentibus, perturbatum ecclesiae statum ad tranquillitatis portum perduxere. Supplicāt deo humilibus precibus omnes fideles ecclesiae filij, ut in tanta omnium rerū calamitate liberatorem ac pacificatorē destinare dignetur, qui sublatis Christianorū princīpū bellis cruentissimis, extirpatis pestiferis haeresibus, Hostis fidei nostrae Thurcarū Caesaris incursionis & impetus cohibeat, Et Graeciā, Asiam & Aphricā Christo & ecclesiae restituat. Quod etsi Lutherani aliqui subuersi, ut impune haeredicarentur, mallent Thurcā canem illū, habere dominū, quàm nobilissimum & diuū Caesarem Carolū Ro. Impe. & Hispaniarum regē catholicum. Longe tamen alia mens est et sanior catholicis q̄ omnia bona precantur Caesari, & ea quae memorauimus, ab eo expectant potissimū M.T. opera adiuto & consilio. Et sanè omnes nobis persuademus, nec te ecclesiae, nec Caesari defuturū, cū animū tuum uere catholicū, in profligenda haeresi Lutherana, eruditissimis

 scriptis

scriptis tuis, declaraueris : ut haud immerito pontifex & Cardineus senatus (etiam si insaniat Luther) titulum perpetuum, Catholicæ fidei defensorum, regibus Angliæ detulerint, unde tradito mihi Leonis Papæ. x. iussu, M. T. libro, adeo miris modis ad te obseruandum ac suspiciendum exarsi, ut quibusuis obsequijs tuam gratiã demereri sim paratißimus. Auxerunt huius in te obseruantiæ animum, Reuerendus pater Ioannes cleriã episcopus, & uir ille incomparabilis, Richardus Pacæus M. T. apud se. ap. oratores quem & orbi Christiano, ædita contra Lutherum apologia M. T. testatus sum: Et dum locos communes aduersus hæreticorum uesaniam ædere statuissem, & has minutias regi opt. max. dedicare non sum ueritus. Dominus Iesus saluator & redemptor noster per suam misericordiã uelit M. T. nobis incolumem conseruare, ad sanctæ & catholicæ fidei defensionem ac exaltationem.

Bene ualeat & triumphet M, T. Rex inuictißime. Ingoldstadij Baioarie Kalen. Februarij. M. D. XXV.

De Eccleſia & eius Autoritate.

ECCLESIA eſt corpus Chriſti, ſponſa Chriſti, regnum cœlorū. Paulus ad Epheſi. 1. Omnia ſubiecit ſub pedibus eius: & ipſum dedit caput ſuper omnē eccleſiam, quæ eſt corpus ipſius & plenitudo eius, qui omnia in omnibus adimpletur. Epheſi. 1.

Epheſi. 4. Digne ambuletis uocatione qua uocati eſtis cum omni humilitate & manſuetudine cū patiētia ſupportantes inuicem in charitate, ſolliciti ſeruare unitatē ſpiritus in uinculo pacis. Vnū corpus & unus ſpiritus, ſicut uocati eſtis in una ſpe uocationis ueſtræ. Vnus dominus, una fides, unū baptiſma, unus deus & pater omniū, qui eſt ſuper omnes. Epheſi. 4.

Canti. 6. Vna eſt columba mea, perfecta mea, una eſt matri ſuæ, electa genitrici ſuæ. Canti. 6.

Canti. 4. Ortus concluſus ſoror mea ſponſa, ortus concluſus fons ſignatus. Canti. 4. Ad Ephe. 5. Mulieres uiris ſuis ſubditæ ſint, ſicut domino: quoniā uir caput eſt mulieris, ſicut CHRISTVS caput eccleſiæ, ipſe ſaluator corporis eius: ſed ſicut eccleſia ſubiecta eſt Chriſto: ita & mulieres uiris ſuis in omnibus. Viri diligite uxores ueſtras, ſicut & Chriſtus dilexit eccleſiā, & ſeipſum tradidit pro ea: ut illam ſanctificaret: mundans eam lauacro aquæ in uerbo uitæ: ut exhiberet ipſe ſibi glorioſam eccleſiā, non habētem maculā aut rugā aut aliquid huiuſmodi, ſed ut ſit ſancta & immaculata. Epheſi. 5.

Apoca. 21. De Hieruſalem. Sicut ſponſam ornatā uiro ſuo. Apoca. 21.
1. Cor. 12. Vos aūt eſtis corpus Chri, & mēbra de mēbro. 1. Cor. 12.
Sic ergo una eſt eccleſia, non eſt foris & intus, ſicut una Ro. 12.
fuit archa Noe. 1. Petri. 3. quæ fuit figura unius eccleſiæ: 1. Petri. 3.

extra illā unam signatā, nemo saluatur sicut homines extra archam perierūt. Non est digamus Christus, una est ecclesia apostolorū & nostra: Ante Lutherum natū erat ecclesia, quæ credidit missam sacrificium, septem sacramenta &c. illa fuit sponsa Christi. Itaq; iam maneamus cū eadem ecclesia & non iungamur ecclesiæ malignantium. Christus quia diligit ecclesiam spōsam suā: non eam reliquit nec D. nec M. annis: etenim caput quomodo desereret suū corpus tanto tempore. Cū synagogā minus dilectam. ob peccata, 70. dūtaxat annis reliquerit in captiuitate corporea Babylonis: quomodo suam sponsam ecclesiam relinqueret M. annis in captiuitate errorum.

Math. 20. Math. 20. Simile est regnum cœlorū homini patrifamilias, qui exijt primo mane cōducere operarios in uineam suam.

Math. 22. Math. 22. Simile factū est regnum cœlorū homini regi, qui fecit nuptias filio suo, & misit seruos suos uocare inuitatos

Math. 25. ad nuptias. Math. 25. Tunc simile erit regnū cœlorum decem uirginibus, quæ accipientes lampades exierunt obuiā sponso & sponsæ: quinq; autem ex eis erant fatuæ &c.

Math. 13. Math. 13. Multas similes parabolas inuenies.

¶ Si ergo regnum cœlorū hic dicitur ecclesia, quomodo in regno illo error & falsitas regnasset. M. annis, regnum cœlorū est regnū ueritatis, patet deum semper exire usq; ad uesperam, ad conducendū operarios: contra credunt Lutherani neminē conductū à M. annis, nisi eorum Idolon Lutherum. Patet ecclesiam hic in uia esse collectam ex bonis & malis, quia Christus clare dicit, ibi esse uirgines prudētes & fatuas, pisces bonos et malos. uide Grego. in homi.

Ecclesia nō errat. ¶ Ecclesia nō errat, nō modo, quia semper habet spōsum Christum

Christum, sed etiam quia regitur magisterio spiritussancti. 1. Tim. 3. Ecclesia dei uiui colūna & firmamentū ueritatis. Quomodo ergo erraret. 1. Timo. 3.

Iohan. 16. Adhuc multa habeo uobis dicere: sed non potestis portare modo: cū aūt uenerit ille spiritus ueritatis: docebit uos omnē ueritatē, hic oportet post Euangeliū, Lutheranus ostendat nobis magisterium spiritussancti hic promissum in ecclesia. Iohan. 16.

1. Iohan. 2. Et nō necesse habetis, ut aliquis doceat uos: sed sicut unctio eius docet uos de omnibus, & uerū est, & nō est mendaciū. Itaq; unctio sanctispūs semper docet ecclesiā. 1. Iohan. 2.

Math. 28. Et ecce ego uobiscum sum omnibus diebus usq; ad consumationem seculi dixit Christus discipulis, qui est uia ueritas & uita. Liquet ecclesiam columnā ueritatis, Christo ductore, & spiritu sancto magistro, non errare: quanto minus credibile, quod mille annis uniuersa ecclesia errarit, ut insaniunt Lutherani. Math. 28.

¶ Sicut ecclesia est una, ita unitas est in ecclesia. 1. Corin. 1. Obsecro aūt uos fratres p nomē domini nostri Iesu Chri: ut idipsum dicatis omēs: & nō sint in uobis schismata: sitis aūt perfecti in eodem sensu, & in eadem scientia. Lutherani noua schismata faciāt, & tā sibi quā alijs repugnāt, ut iam dissectus est Carlstadius & Egranus & Luther & Zuinglius. 1. Cor. 14. Non enim dissentionis est deus, sed pacis: sicut & in omnibus ecclesijs sanctorū doceo, potius itaq; uerā intelligentiā scripturæ credendum est deum inspirare concordi unitati ecclesiæ, q̄ uni priuato homini Luthero, uel Zuinglio, aut Osiandro. In oratione ad deum. 1. Cor. 1. 1. Cor. 14.

Omnipotens sempiterne deus, cuius spiritu totum corpus Collecta.

ecclesiæ sanctificatur & regitur.

Hiere. 2. Hiere.2. Duo mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aquæ uiuæ: & foderũt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non ualent aquas. Sic Lutherani relinquentes uerũ & uiuum fontem ecclesiæ: fodiũt cisternas dissipatas hæreticorum Vikleff Husz, Albigensiũ &c. Frustra deus misit filiũ, frustra spiritũsanctũ, frustra apostolos, martyres, doctores confessores. Si per Lutherũ solum lux ueritatis aperienda erat: cur deus non unum misit Lutherum pro omnibus? Prælatos & potiores congregatos esse ecclesiã repræsentatiue patet. 3. Regũ. 8. Conuertitq; rex faciem suã & benedixit omni ecclesiæ Israel, omnis enim ecclesia Israel stabat. &c. ecce ecclesia Israel, & quod solum fuerit repræsentatiua liquet per initium huius c. Tũc congregati sunt omnes maiores natu Israel cũ principibus tribuũ & duces familiarũ filiorũ Israel ad regẽ Salomonem &c.

Obijciunt Hæretici.

1 Maior est autoritas scripturæ, quàm ecclesiæ: nam ecclesia debet regi scd'm scripturã: Verbũ enĩ domini nemini cedit.

2 Non licet ecclesiæ aut ulli homini uenire cõtra scripturã.

3 Illud nõ dicitur determinasse ecclesia, qd' Papa cũ Cardinalibus et Episcopis determinat: quia ecclesia est cõgregatio omniũ fideliũ & connexio in uera fide, ex qua uiuit iustus.

4 Ecclesia dei solũ est in spiritu, quia creditur: & ita occulta.

5 Luther dicit se esse de ecclesia, & credit apud se ecclesiã, ubi ipse sit ecclesiastes, sic Zuinglius, Carlstadius, Pillicanus, Stoplerus Hiebmair Pacimontanus &c.

Diluuntur

Diluuntur obiecta.

¶ Christus non scripsit aliquem librũ, nec præcepit disci- De primo.
pulis uel apostolis ad scribendũ: at de ecclesia multa præ-
cepit, unde missurus apostolos ad plantandã ecclesiam, nõ
dixit, Euntes scribite, sed euntes in mundũ uniuersum præ- Math. 28.
dicate Euangelium omni creaturæ. Ideo lex fuit scripta in
lapideis tabulis, Euangelium in cordibus.
2. Cor. 3. Quoniã epistola estis Christi ministrata à nobis 2. Cor. 3.
& scripta nõ atramento, sed spiritu dei uiui, non in tabulis
la pideis, sed ĩ tabulis cordis carnalibus cõcordat Hiere. 31.
Ecclesia est antiquior scriptura, quãdo enim apostoli incæ- 2
perunt prædicare, nulla erat scriptura Euangelij, nulla epi
stola Pauli: et tamẽ erat ecclesia Christi sanguine dedicata.
Sic apostoli sine scriptura noui testamenti elegerunt Mathi Act. 1.
am, ordinarũt septem Diacones, Petrus fecit expiare Ana
niam & Saphyram.
Cum apostoli tam diligentes fuerint in uerbo dei seminan 3
do, & tamen paucissima reperiuntur ab eis scripta: conse-
ctarium est multo plura eos docuisse, quàm scripsisse: quæ
parem cum scriptis habent autoritatem.
Scriptura non est autentica sine autoritate ecclesiæ: scripto- 4
res enim canonici sunt membra ecclesiæ.
Vnde hæretico uolenti contendere contra ecclesiæ instituta 5
& consuetudines, obijciatur, quibus armis uelit contendere Achilles p
contra ecclesiã. Dicturus est canonicis scripturis quatuor catholicis
Euangeliorum ac Paulinis epistolis. Huic mox obijciatur,
unde sciat has scripturas esse canonicas, nisi ex ecclesia: qua-
re enim credit Euangelium Marci, qui Christum nõ uidit,

esse canonicũ, & nõ Euangeliũ Nicodemi, q uidit & audiuit Christũ, ut testatur Ioannes: Sic cur Euangelium Lucæ discipuli est receptum, & Euangelium Bartholomæi apostoli est reiectum: nisi humiliter confitearis ecclesiæ autoritatem cum beato Augustino, id quod Luther aliquando docuit Ecclesiam posse iudicare de scripturis.

Vide regẽ Angliæ.

Augusti. Augustinus, Euãgelio nõ crederẽ, nisi autoritas ecclesiæ me cõpelleret, i epl'a fundamẽti plura ĩferius de scriptura uide

De scd'o. 1. ¶ Scriptura docet, memento ut diem sabbati sanctifices, sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua, septimo aũt

Exodi. 20. die sabbatum domini dei tui est &c. Exodi. 20. Et tamen ecclesia mutauit sabbatũ in dominicam autoritate sua, super quo nullam habes scripturam.

Math. 5. 2. Math. 5. Dixit Christus discipulis in monte. Non ueni soluere legem sed adimplere, & tamen ecclesia apostolorũ in primo concilio pronũciauit audacter super cessatiõe legaliũ

Actu. 15.

Ma. 28. 3. Math. ulti. dixit Christus discipulis. Euntes ergo docete omnes gentes in nomine patris & filij & spiritussancti, docentes eos seruare omnia, quæcunq; mandaui uobis, hic Christus dedit formã baptisandi in nomine trinitatis explicite, & tamen ecclesia primitiua mutauit hãc formã baptisando in nomine Christi Iesu. Actuũ. 2. Pœnitentiam agite inquit Petrus, & baptisetur unusquisq; uestrum in nomine Iesu Christi in remißionẽ peccatorũ uestrorũ. Et actu. 19. His auditis baptizati sunt in nomine domini Iesu.

Act. 15. Actu. 15. Scriptura diffinit in concilio. Visum est spiritui sancto & nobis &c. ut abstineatis uos ab imolatis symulachrorum, & sangnine, & suffocato rem tam clare diffinitam, & expressam, ecclesia sua autoritate mutauit, quia

& sanguine

& sanguine & suffocato utitur. Ecce potestas ecclesiæ super scriptura. Vide infra de constitutionibus humanis.

¶ Porro si plus uiuere uis secundum scripturas, q̃ secundũ autoritatem ecclesiæ, iam omnes Iudæi uenientes ad baptisma ad legem Moysi tenerentur: quia sic reperiet in scripturis apostolos & alios conuersos uixisse.

Actu.21. Paulo à gentibus reuertenti, dixerunt Iacobus & seniores. Vide frater, quot millia sunt in iudæis, qui crediderunt, & omnes æmulatores sunt legis. Audierunt autem de te, quia discessionem doceas à Moyse eorum, qui per gentes sunt Iudæorum, dicens, non debere eos circumcidere filios suos, neq; secundum consuetudinem ingredi. Quid ergo est? Vtiq; oportet conuenire multitudinem, audient enim te superuenisse. Hoc ergo fac, quod tibi dicimus. Sunt nobis uiri quatuor, uotum habentes super se, his assumptis sanctifica te cũ illis, & impẽde in illis, ut radãt capita & sciẽt oẽs, quia quæ de te audierũt, falsa sunt, sed ambulas & ipse custodiẽs legẽ, de his aũt q crediderũt ex gẽtibus, nos scripsimus, iudicantes, ut abstineãt se ab Idolis immolato, & sanguine & suffucato, & fornicatione, hic Paulus, cũ multis millibus seruauit legẽ iussu S. Iacobi: uis igitur Luthere cõuersum ex iudæis hodie, magis uiuere secundũ scripturas illas, an secundum ecclesiæ autoritatem. Act.21.

¶ Fatemur ecclesiam esse omniũ fidelium congregationẽ, qa sunt de corpore Christi, at quãdo primates & potiores alicuius prouinciæ aliquid statuũt, tota prouintia dicitur statuisse, Sic prælati ecclesiæ dicũtur ecclesia, qa repræsentãt eam, & subditos suos. Alioquin nunquã congregari posset ecclesia, & Math.18. Quod si nõ audierit, dic ecclesiæ, Math.18.
quod si

quod si ecclesiam nõ audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus. Si quis uellet dicere ecclesiæ secundũ Lutherũ, oporteret perambulare totũ orbẽ. Crisostomus exponit. Ecclesiæ præsulibus scilicet ac præsidentibuus, patet. quia mox apostolis tanq̃ prælatis dat potestatem ligandi.

Deute. 17. Deute. 17. Si difficile & ambiguũ apud te iudiciũ esse prospexeris inter sanguinem & sanguinẽ, causam & causam, lepram & nõ leprã, & iudiciũ inter portas tuas uideris uerba uariari: surge & ascende ad locũ quẽ elegerit dominus deus tuus, uenies q́; ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, quæres q́; ab eis, qui iudicabũt tibi iudicij ueritatem, & facies quodcunq; dixerint qui præsunt loco, quem elegerit dominus, & docuerint te iuxta legem eius, sequeris q́; sententiã eorũ, nec declinabis ad dexterã neq; ad sinistram. Qui aũt superbierit nolẽs obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malũ de Israel, cunctus q́; populus audiens timebit, ut nullus deinceps intumescat superbia. Vide potestatem sacerdotis legalis, quanta putas potestas sit sacerdotis Euangelici, & pœnam expende inobedientis.

Actu. 15. Actu. 15. Facta seditione nõ minima Paulo & Barnabæ aduersus illos statuerunt, ut ascenderẽt Paulus & Barnabas & quidã alij ex alijs ad apostolos & presbyteros in Hierusalem super hac questione. Ecce quomodo impleuerũt illud Deute. 17. Et quæ erat ecclesia, nõ tota congregatio: sed ascenderũt ad apl'os presbyteros, q̃ repræsentabãt ecclesiã

De quarto. Math. 18. ¶ Si ecclesia est occulta: quomodo Christus præcepit dicendũ ecclesiæ: & si ecclesiam nõ audierit &c. Math. 18. Si autem

aũt esset occulta: quid posset dici: aut quomodo audiri, Simi liter ecclesia est corpus Christi, & Christiani mẽbra Ro. 12. 1. Cor. 10. 1. Corin. 12. Ephesi. 1. Ephe. 5. & Colo. 1. Dicat Lutherus, an illi fuerint occulti, & solũ mathematicæ ecclesia quãdo dixit Corinthijs. Vos aũt estis corpus Christi, & membra de membro. Hæreticorum est habere criptas, speluncas & latebras, ecclesia ponit lucernam super candelabrũ. Monstratur tibi ecclesia in concilijs, in sede apostolica, in Episcopis & præpositis singularum ecclesiarum. Nam si solũ mathematica esset ecclesia, frater Pauli non haberet laudem per omnes ecclesias. Mtæ. 11. 2. Cor. 8.

Quod dicit Luther, dixerũt oẽs Hæretici: Ideo Augustinus inuehitur contra Donatistas, qui uniuersalem ecclesiã, coartare uolebant ad angulum paucorũ Hæreticorum. De quinto.

Plura uide apud Ioannem Cocleum de auctoritate ecclesiæ, & apud Ruffcum.

De Concilijs.

QVia ecclesiæ auctoritas, plurimũ pollet in concilijs, iusto ordine, iam de Concilijs acturi sumus. Actu. 15. Surrexerũt quidã de hæresi pharisæorum, qui crediderũt dicentes, quia oportet circuncidi eos, præcipue quoq; seruare legẽ Moysi. Conuenerunt q; apostoli & seniores uidere de uerbo hoc, & infra ponitur decisio. Visum est spirituisancto & nobis nihil ultra imponere uobis oneris, quã hæc necessaria, ut abstineatis uos ab imolatis symulachrorũ & sanguine & suffocato & fornicatione: à quibus custodientes uos bene agetis. Ecce concilij apostolici forma. Apostoli & seniores conuenerũt. Gentes non se Act. 15.

2 non se opposuerũt apostolis, sicut modo Luther concilijs,
qua autoritate, qua scriptura id facitis? cur adimitis nobis li-
3 bertatẽ à Christo datã? nam & si in deliberãdo citauerint
Amos 9. Tamẽ quo ad prohibitionẽ illorũ triũ, nihil indu
4 xerũt: similiter in decisione nullã adduxerũt scripturã. An
tiochia quoq; recipit conclusa Hierosolomis, Luther re-
5 spuit cõclusa Romæ. Patet conciliũ habuisse potestatẽ statu
endi aliqua esse necessaria pro illo tempore, quæ tamẽ ad
fidẽ simpliciter nõ essent necessaria, cur non eadẽ potestas
esset nũc in ecclesia, quãdo necessitas sæpe exigit? Idẽ Chri-
stus, idẽ spiritus, eadẽ fides, cur nõ æqua conciliorũ potestas
Math.18. Math.18. Iterũ dico uobis, quia si duo ex uobis consenserint
super terram, de omni re quamcunq; petierint, fiet illis à
patre meo qui in cœlis est, ubi enim sunt duo uel tres con-
gregati in nomiue meo, ibi sum, in medio eorũ.
Nullus potest conuinci euidentius, non adijsse ecclesiã quã
si conciliũ nõ audierit. Nullibi maior consensus, q̃ in cõcilio.
Nullibi cõgregatur plus in noĩe domini, q̃ in cõcilijs gene-
Actu.6, ralibus. Actu.6. Cõuocantes aũt duodecĩ multitudinẽ &c.
Tollatur Conciliorũ auctoritas, & omnia in ecclesia erũt
ambigua, dubia, pendentia, incerta: nam omnes mox redi-
bũt Hæreses, conciliorum auctoritate, damnatæ: qd' si scri
pturis cõtra eos pugnabis, iã seclusa auctoritate ecclesiæ,
reijcient scripturã quã uolẽt: sicut modo Luther reijcit epi-
stolã S. Iacobi, quia aduersatur sibi, sĩl'iter Machabeos &c.
Et olim Hæretici non acceptarunt quatuor illa euangelia,
Sicut Manichei reiecerunt uetus testamentum. Res mise
randa profecto, Si illud Hæreticorũ esset uerũ: tunc enim
occurrente aliquo dubio in fide, nõ esset uia decidẽdi illud:
sed quilibet

sed qlibet iuxta prudentiã capitis sui, declinaret in illã uel aliã partẽ. Quomodo ergo Chrũs nõ sufficiẽter prouidisset ecclesiæ suæ per legẽ Euangelicã, quæ tamen debet esse perfectißima.

Augustinus ad ianua. Illa quæ nõ scripta, sed tradita custodimus, quæ quidẽ toto orbe terrarũ obseruantur, datur intelligi, uel ab ipsis apostolis uel plenarijs concilijs (quorũ est in ecclesia saluberrima autoritas) commendata atq; statuta retineri: unde hæc, qui ita sint facienda, disputare, insolẽtißimi ĩsaniæ est. Lutherani ergo insolẽtes sunt & ĩsani. Augusti.

Augustinus libro. 7. contra Donatistas assumit sanctã ecclesiam catholicã, cõtra Donatistas autoritate plenarij concilij munitam. Et libro primo cap. 18. Plenarium concilium existimat consensionem totius ecclesiæ. Augusti.

Maiores ecclesiæ sicut sunt in concilio repræsentãt totã ecclesiã, patet primo in Exodo sepißime, & sume exempli causa Exodo. 19. quãdo deus uoluit dare legẽ Moysi, præcepit ei. Hæc dices domui Iacob & annunciabis filijs Israel. Et tamẽ postea de Moyse dicitur. Venit Moyses: & cõuocatis maioribus natu populi exposuit oẽs sermones &c. Et licet solũ seniores populi respõderint, cũ qbus loquebatur Moyses: tamen subdit textus. Respõditq; omnis populus simul &c. q; nõ erat omnis populus nisi repræsentatiue.

Obijciunt Hæretici.

1

In concilio sunt homines, quare fallunt sæpe & falluntur, cum omnis homo sit mendax. 2

Depressum est Conciliũ Carthaginẽse sub sancto uiro Cypriano cũ. 80. Episcopis de rebaptisandis Hæreticis errasse 3
Sicut Concilium Arimien. plenarium D.C. Episcoporum errauit

errauit cũ Arrio. Et Ephesinũ secundũ cũ Entyœte & Dioscoro. Et Constantinopolitanum sub Constantino Imp. de tollendis imaginibus.

4 Et Concilia etiã generalia unanimiter suscepta uaria determinarũt etiã in his quæ credẽda proponuntur, ut Concilium Constantien. de primatu Papæ contra Conciliũ Nicænum & Aphricanum.

Obijciunt Laici.

5 A Lutheranis male persuasi, Cũ Laici sint de ecclesia: & nõ minus agatur de salute animarum illorum, quàm cleri. Itaq; conueniat eos interesse.

Diluuntur obiecta.

De primo. ¶ Fatemur eos qui in concilio conueniunt, esse homines: at in Concilio generali legitimo reguntur ductore spiritu sancto: qui eos falli non sinit. Nam & Paulus & Ioannes, Esaias & Dauid fuerunt homines: adhuc Paulus ad Gala. inquit: Si angelus de cœlo aliud Euangelizauerit, anathema sit. Scriptores itaq; canonici infallibiliter scripserunt, qui fuerunt homines, Sic patres in Concilijs.

De secũdo. ¶ Conciliũ illud Carthaginen. nõ fuit plenariũ, sed particulare: ut ostẽdit Augustinus cõtra Donatistas, particularia aũt cõcilia poterũt errare, et reformãtur per generalia. Augusti. li. 2. contra Donatistas. Et ipsa Concilia, quæ per singulas regiones uel prouincias fiunt: plenariorum Conciliorũ autoritati quæ fiãt ex uniuerso orbe Christiano, sine ullis ambagibus cedere, cum experimento rerum aperitur.

De tertio. ¶ Arimiũ conciliabulũ fuit, non conciliũ, neq; legittime congregatum: inuito enim Liberio coactum fuit hæreticorum opera.

opera.contra concilium Nicænum Thauro præfecto pro Arrianis iussu Imperatoris precibus & minis instante, Et simplices episcopi occidentales fuerunt seducti fucis hæreticorũ, quos postea intelligentes, retractarũt conclusa Arrimini. Sic & Ephesinũ conciliabulũ in quo Hæreticus præsedit Dioscorus, non fuit legittime congregatũ, nolentibus legatis Papæ iniquũ locũ accedere, & damnatũ fuit per Calcedonen: concilium: Sic impius Imperator Cõstantinus repugnante pontifice conciliabulũ Constantinianũ collegit, quod postea Nicæno concilio secundo sub Hierene imperatrice damnatum est: unde & Carlstadius Zuinglinius, Hetzman, Baldasar Hiebmaioris ex Fridberg in hoc Luthero repugnantes damnati sunt.

¶ Concilia plenaria, quæ mores & regimen concernunt ecclesiasticũ, pro qualitate & conditione temporũ, personarum &c. absq; fidei præiudicio uarie determinarũt, at concilia generalia legittima in credendis, se non destruxerunt. Sic intelligatur Augustinus, priora concilia plenaria posterioribus emendari. Conciliũ aũt Aphricanũ & Nicænum non aduersari Constancien. uide de papatu 1. De quarto.

¶ Layci possunt interesse concilijs, ut testes, ut defensores, ut consiliarij, ut suggestores, ut executores: tamen à Christo nato, nunquã habuerunt uocem diffinitiuam in concilio. Actu. 15. Statuerunt ut ascenderent Paulus & Barnabas, & quidam alij ex alijs ad apostolos & presbyteros in Hierusalem super hac quæstione, & quæ sequũtur. Ecce ad clerum ascenderunt, non ad laycos, & nulla fit laycorũ mentio in eodem concilio. De quinto. Actu. 15.

In concilio. 8. actione. 4. principes iussi interrogare dixerũt.

Vt obsecundātes uerbo uestro, ex præceptione uestra interrogabimus eos, non per potestatem nostram: potestas enim hæc uestra est.

Basilidus imperator de laycis inquit. Quanquā nō sit datum istis secundū canonē dicendi quicquā penitus de ecclesiasticis causis: opus enim hoc pontificū est & sacerdotū.

Sedulius. Zozomenes refert. Dū Valentinianus per Thraciā ad Romā properaret: tunc episcopi Hellesponti Bithiniæ legatū miserūt Hypatianū Heracliæ præsulem: quatenus dignaretur ad emendationē dogmatis interesse. Respondit, mihi quidem: cū minimus de populo sim, fas non est talia perscrutari: Verū sacerdotes quibus hæc cura est, apud semet ipsos congregentur ubicunq; uoluerint.

Ambrosi. Ambrosius ad Valentinianū contra Auxentiū. Si scripturarū seriē diuinarū, uel ueterū tempora retractemus: quis est qui abnuat in causa fidei episcopos solere de Christianis Imperatoribus, non Imperatores de Episcopis iudicare?

Martianus Martianus Imp. in Calcidonen. concilio ad synodum dixit. Nos ad conseruandā fidem, non ad potentiā ostendendam, exemplo gloriosißimi principis Constantini, synodo interesse uolumus: ut inuenta ueritate, non ultra multitudo prauis doctrinis attracta, discordet.

Et iterū. Sunt quædā certa capitula: quæ honorū respectu, uestræ reseruamus sanctitati, congruū rati regulariter à uobis ista, synodali disponi consilio: potiusq̄ nostris legalibus

Basil. imp. Basilius Impe. in fine concilij octaui: De uobis aūt (statui laycis, tam qui in dignitatibus, q̄ absolute cōuersamini, quid amplius dicam nō habeo, quàm quod nullo modo uobis licet de ecclesiasticis causis sermonē mouere, neq; penitus re-

sistere

sistere integritati ecclesiæ, & uniuersali synodo aduersari. Hæc enim inuestigare & quærere patriarcharũ, pontificũ, & sacerdotũ est, qui regiminis officium sortiti sunt, qui sanctificandi, qui soluendi & ligandi potestatẽ habent, qui ecclesiasticas & cœlestes adepti sunt claues. Nõ nostrũ, qui pasci debemus, qui sanctificari, qui ligari uel à ligamento solui egemus. Quantæcunq; enim religionis & sapientiæ laycus existat, uel etiã si uniuersa uirtute interius polleat donec laycus est, ouis uocari non desinit &c. Quæ ergo nobis ratio est in ordine ouiũ constitutis: Pastores uerborũ subtilitatẽ discutiendi, & ea quæ super nos sunt quærẽdi & ambiendi habent. Oportet nos ergo cũ timore & fide syncera hos audire, & facies eorũ uereri, cũ sint ministri domini omnipotentis, & huius formã poßideãt, & nihil amplius q̃ ea quæ nostri ordinis sunt requirere. Hinc populus remittebatur à Christo ad faciendũ non ea, quæ principes, Reges, tetrarchæ aut nobiles dicerent, sed quæ scribæ Math. 23.
& pharisei sedentes super cathedra Moysi, dixerint uobis, seruate & facite. Summa itaq; est sacræ scripturæ, ecclesiæ & conciliorum.

Concordia.

De primatu sedis Aposto. & Petri.

Quia summa autoritas interius sit apud ecclesiam, quã cõtemplamur in concilijs, & in sede apostolica, Conuenit ut Ro. pontificis & Petri primatum firmemus breuibus.

Math. 16. Post confeßionẽ Petri, Iesus dixit ei. Beatus es Simon Bariona: quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Math. 16.

pater meus qui in cœlis est, & ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc Petrā ædificabo ecclesiā meā, & portæ inferi nō præualebūt aduersus eam & tibi dabo claues regni cœlorū, & quodcūq; ligaueris super terram erit ligatū & in cœlis, & quodcūq; solueris super terrā, erit solutū & ī cœlis. patet quomodo signare uoluit personā sancti Petri, quia posuit nomen antiquū Simon. Nomen nouū Petrus, nomē patris Bariona, & demonstrat proprie. Tu es, & super hanc petram exponit Hieronymus id est super te, & tibi dabo claues &c.

Et per illa uerba promissum Petro primatum testantur sancti patres & super Petro ædificandam ecclesiam.

Cyprianus li. 4. epistolarū ad Pupianū & li. 1. ad Corneliū
Origenes homilia 6. super Matheum.
Hieronymus lib. 1. cōtra Pelagianos & super Matheū. 16.
Ambrosius sermone. 47. Augusti. contra epistolā Donati.
Chrysostomus super Matheum.
Hylarius super Matheum.
Leo in sermone. 3. de anniuersario die suæ assumptionis.
Gregorius in moralibus & in registro ad Mauriatū Aug.
Cyrillus lib. 2. ca. 12. super Ioannem.
Concilium Calædonense, Octauum, Nicolai Papæ. Vide nostro libro primo de primatu Petri.

Iohan. 21. Iohan. 21. Potestatem quam promisit Christus Petro dedit post resurrectionē. Dixit Simoni Petro Iesus. Simon Ioannis diligis me plus ijs, dicit ei, Etiā domine, tu scis quia amo te: dicit ei, Pasce agnos meos, quod & tertio repetijt, Pasce oues meas. Hic soli Petro in præsentia aliorū apostolorum cōmisit oues ut principi apostolorū, nam pascere in sacris literis

literis significat regere, & pastores dicũtur reges Ezechi elis.34.Esa. 44. & .56. Hiere.2. & .22.
Datũ primatum Petro per illa uerba testantur Cyprianus de simplicitate prælatorum.
Hieronymus in sermone de Petro ad Eustochium.
Ambrosius in sermone de pœnitentia, & de fide Petri.
Chrysostomus super Ioanne & home.80.de pœnitentia.
Augustinus in q. no. & ue. testa.q.75.
Leo in sermone de ascensione domini.
Gregorius in home.Mar.16. Et epistola ad Ciriacum.
Bernardus sermone.3. de septem panibus.
Beda in homelia.

¶ Primatus Petri probatur ex multis alijs scripturis. Lucæ.22.Simon ecce sathanas expetiuit uos ut cribraret sicut triticum.Ego aũt rogaui pro te, ut nõ deficiat fides tua, & tu aliquãdo conuersus, confirma fratres tuos.Vide, pro Petro rogat præ cæteris, & duo petit.Indefectibilitatẽ fidei, & potestatem confirmandi fideles. Sic Augustinus. Chrisosto.Leo.Cyrillus & Beda capiunt. Lucæ. 22.

Math.17.Dixit Christus Petro Vade ad mare & mitte hamũ: & cũ piscem, qui primus ascenderit, tolle, & aperto ore eius, inuenies statherẽ, illum sumens, da eis pro me & te.patet Christum pluribus discipulis præsentibus, solũ Petrũ sibi æquasse in solutione tributi.Ita intelligit Hiero. August.Chryso.Origenes, Ambrosius. Math.17.

Math.10. Mar.3.Luc.6. Vbi describitur apostolorum constitutio ab omnibus Petrus ut caput, nominatur primo, qđ pro eius primatu expendit Hierony.Chrisosto.

Ioan.21. Solus Petrus super aqua maris ad Christũ peruenit.

uenit. Signũ singularis põtificij ait Bernardus de cõsideratione ad Eugeniũ. Lucæ.5. Etsi discipulis alijs imperatur, ut laxent rætia, soli tamẽ Petro dicitur, duc in altum, ponderat sanctus Ambrosius.

¶ De sanctis patribus iã audiuimus, omnes Petro tribuere primatũ à domino primo promissum, dein post resurrectionẽ exhibitũ, sup tota eccl'ia. Addatur tamẽ prioribus Dionysius ca.3. de diuinis nominibus.

Athanasius in epistolis ad Marcũ, Liberium, & Fœlicem in quibus abunde probat primatum Papæ.

Eusebius Cæsarien. li.2. capi. 14. ecclesiasticæ hystoriæ.

Augusti. tracta.56. super Ioan. lib.2. contra Donatistas &c.

Lactantius lib.7. Institutionum diuinarum.

Paulinus de S. Felice.

Anshelmus ad Vrbanum Papam.

Valentinianus, Marcianus, Phoca, Iustinianus Imperatores, sub titu. de summa trinitate & fide catholica.

Quæ omnia latißime astruximus tribus libris de primatu Petri ad Leonem, X, & multa rara inuenies in magno opere contra Luherum, Ioan. Fabri archiducalis Consiliarij.

¶ Ratio suadet, quia fuit summus sacerdos in uete. lege, cuius autoritas audita fuit ex cap.17. Deutero. Et regimen monarchicũ est optimũ, & talis ordo est in ecclesia triumphante, & sicut pulchre inducit Nazianzenus, Moyses in dubijs prouidit synagogæ Deutero. 17. Cur Christus non prouidisset suæ sponsæ ecclesiæ.

Grego. lib.21. moraliũ Omnes homines natura æquales genuit, sed ratione meritorũ ordine, alios alijs occulta dispen-

sation

ſatione poſtpoſuit, ipſa uero diuerſitas quæ acceſſit ex una, diuino diſpenſatur iudicio ut quoniam omnis homo iter uitæ non graditur, alter ab altero regatur.

Deſiderat forte Hæreticus, eccleſiam militantem nõ habere caput miniſteriale, & fiat in eccleſia quod ſcribitur Iudicũ .17. & .21. In illis diebus nõ erat rex in Iſrael, ſed unuſquiſq; quod ſibi bonum uidebatur, ſic faciebat.

Obijciunt Hæretici.

Petro nõ promiſit nec dedit Chriſtus claues pro perſona ſua ſed quia gerebat perſonam eccleſiæ. 1

Si ſuper Petro homine eſt ædificata eccleſia, iã portæ inferorum præualuerũt contra eum in uoce unius ancillæ, & quottidie præualent ſucceſſoribus ſuis peccatoribus. 2

Et cum ſuper Petra ſit eccleſia ædificata, petra autẽ erat Chriſtus. 1. Cor. 3. Nõ poterit referri in Petrũ & fundamẽtũ aliud nemo põt ponere, præter id qđ poſitum eſt &c. 3

Primitiua eccleſia apoſtolorum non fuiſſet eccleſia, cum Petrus. 18. anno poſt Chriſtum paſſum fuerit adhuc in Hieruſalem. Vbi erat tunc Ro. eccleſia. 4

Petrus nunquam fuit Romæ. 5

Petrus eſt membrum eccleſiæ. 6

Quomodo Petrus eſſet petra cum Math. 16. dixerit Chriſtus, Vade poſt me ſathana. 7

Diluuntur iſta contra Petrũ adducta.

Fatemur cum Auguſtino claues datas eccleſiæ, tamẽ in perſona Petri. 1. Claues finaliter dedit Chriſtus Petro, ad utilitatẽ eccleſiæ, dedit claues non uni, ſed unitati. Ita Petrus geſsit perſonam eccleſiæ, ſicut imperator Germaniæ, Itaq; De primo.

certæ

certæ psonæ habent claues, qa alias nullus esset illarũ usus

De secundo Præualuerũt portæ inferi aduersus personas succedentes Petro, non tamen contra potestatẽ Petri. Hæc successio Petri in potestate mansit, licet personæ peccarent. Petro aũt negante, nondũ ecclesia erat super eum fundata, sed fundanda, quia Christus dixit. Super hanc petrã ædificabo ecclesiam meam. s. post resurrectionem.

De tertio. Etsi Christus sit petra principalis, & fundamẽtum primariũ, tamẽ habet uicarios & substitutos, secundarias petras, nã cũ dicto Pauli, q; solus Christus sit fundamẽtũ, stat dictũ Ioan. in ca. 21. Apoc. Et murus ciuitatis habẽs fundamẽta duodecim, & in ipsis duodecim nomina, duodecim apostolorum & agni.

De quarto. Errat Luther Petrũ tam tarde uenisse Romã: quia fuit. 5. annis in Ponto & Asia, 7. in Antiochia, postea migrauit Romã, licet. 18. anno. è Roma uenerit Hierusalem ad conciliũ. Porro nihil ad rem facit. Erat enim Petrus summus pontifex, ubicũq; erat, licet reuelante spiritu, ut Marcellus sanctus martyr ait, sedem sibi Romæ elegerit: prius itaq; tempore fuit summus episcopus Petrus, q̃ Romanus episcopus

De quinto Hoc est nouũ mendaciũ Vrbani Riegers aut alterius Lutherani, Petrũ nunq̃ fuisse Romæ, & ante Paulũ conuertisse eos, de quibus loquitur Gala. 2. testatur Beatus Hieronymus super epistola ad Ro. 1. Vt aliquid impartiar uobis gratiæ spiritualis. Ad confirmandos inquit, uos Romanos Petri prædicatione fidem tenentes &c.

Aegesippus antiquissimus, qui sub Aniceto uenit Romam, Anno domini. 160. Is scribit lib. 3. de excidio Hierusalem quomodo Nero quæsierit causas occidẽdi apostolos: datoq;

præcepto

præcepto ut cõprehenderentur apoſtoli, rogabatur Petrus ut ſeſe alio conferret.
Dionyſius Corinthiorũ epiſcopus exiſtens Romæ Anno domini 150. ait Vos habentes cõmonitionem à Petro & Paulo, plantationẽ Romanæ eccleſiæ cõiunxiſtis: Ambo etenim aduentantes, atq; in hac urbe ſimul docentes, etiã martyrio pariter, uno eodemq́; tempore coronati ſunt.
Idem teſtatur quidã ſcriptor Gaius ſub Zepherino Papa.
S. Ignatius diſcipulus Ioannis Euangeliſtæ ad Tharſenſes ſcribit. Quid quod Petrus crucifixus eſt, Paulus & Iacobus gladijs obtruncati ſunt, Ioannes in Pathmo relegatus eſt. Et ad Romanos. Non ſicut Petrus & Paulus præcipio uobis: illi enim apoſtoli Ieſu Chriſti: ego aũt minimus.
Hireneus Lugdun. epiſcopus li. 3. cap. 1. contra Hæreticos. Sic inquit, Matheus hebræis ipſorũ lingua ſcripturã dedit Euãgelij: quũ Petrus & Paulus Romæ euangelizarẽt, & fundarent eccleſiã. Et ca. 3. A glorioſiſſimis duobus apoſtolis Petro et Paulo, Romæ fundatæ et cõſtitutæ ſunt eccl'iæ.
Tertullianus anno domini 150. uiuens, ſcripſit li. 4. aduerſus Martionẽ, Romanis Euangeliũ, Petrus & Paulus ſanguine ſuo ſignatũ reliquærũt. Et libro de præſcriptiõe hæreticorum loquens de Roma ſubdit. Vbi Petrus paſſioni dominicæ adæquatur.
Euſebius Cæſariũ libro 2. hyſtoriarũ inquit, In ipſis Claudij temporibus, clementia diuinæ prouidentiæ, probatiſſimũ omniũ apoſtolorũ & maximũ, fidei magnificẽtia & uirtutis merito, primorẽ principẽ Petrũ, ad urbẽ Romam deducit. Et libro de temporibus. Eodem anno ab Herode capitur, & ab angelo liberatur, & 1. Petrus natione Gali

 leus.

leus, Christianorũ pontifex primus quũ primũ Antiochiã fundasset ecclesiam, Romã proficiscatur, ubi Euangelium prædicans uiginti quinq; annis eiusdẽ urbis episcopus perseuerat. Gaudentius Brixianus uetustißimus scriptor inquit. Hoc enim die apud urbẽ Romam ambos pro Christi nomine, Neronis crudelitas interfecit:

Hieronymus de uiris Illustribus. Simon Petrus filius Ioannis, prouinciæ Galileæ, uico Betsaida, frater Andreæ apostoli, & princeps ap̃lorũ post episcopatũ Antiochen. ecclesiæ, & prædicationẽ dispersionis eorũ, qui de circũcisione crediderãt in Ponto, Galatia, Capadotia, Asia, & Bithinia, secundo Claudij anno ad expugnandũ Simonem magum, Romam pergit ibi uiginti quinq; annis cathedram sacerdotalem occupauit.

Dionysius Areopagita S. Pauli discipulus idem testatur ad Timotheũ condiscipulum de transitu apostolorum.

Linus Papa proximus post Petrum scripsit orientalibus de martyrio Petri in urbe.

Ambrosius sermone. 61. inq̃t. Nõ sine causa factũ putemus, q̃ una die, uno in loco, unius Tyranni tollerauere sententiã Vna die paßi sunt, ut ad Christum pariter peruenirent, Vno in loco, ne alteri Roma deesset &c. & infra. In urbe Roma, quæ principatum & caput obtinet nationũ, loquitur de Petro & Paulo.

Papias Hieropolitanus S. Ioannis Euangelistæ auditor, testatur Petrũ suã primã epistolã canonicã scripsisse Romæ. Testantur hoc Athanasius, Marcellus, Damasus, Leo, Beda, Bernardus, & alij innumeri.

Vide Ioannem Fabrũ in suo opere post medium.

petrum

¶ Petrum membrũ & partẽ ecclesiæ dicimus, sed quod propterea non possit esse caput ministeriale, seu uicarius ueri capitis, negamus. Similiter aliud est agere priuatam personã, aliud publicã. Et si est caput, est utiq; membrum. De sexto.

¶ Non mirum Petrũ increpatũ à Christo, quod existimaret suæ confessioni contrariũ, Christũ occidendũ, quia nondum acceperat claues, nondũ erat confirmatus, nondũ uenerat super eum plenitudo spiritus. Ideo nõdum fuit petra: sed post resurrectionẽ Christus fundauit super eum ecclesiam, ut expresse testatur Hierony. ibi super Math. Deniq; Chrysosto. & Hylarius nolunt nomen sathanæ pertinere ad Petrum, sed ad diabolum suggestorem huius consilij, porrò lapsus personæ, non tollit potestatem. ¶ Cum enim Luther per petram intelligat fidem: fides æque amittitur in homine, sicut gratia. Et non plus fides unius hominis q̃ alterius hominis, & ita super fide omniũ fideliũ est ædificata ecclesia. Et si omnes fideles sunt fundamentũ, quã tunc dabit ecclesiã: nisi ĩeptissime dicat idẽ fundari super seipso. De septio.

Adhuc obijciunt Hæretici contra Petrum & Papam.

Petrus non in apostolos habuit potestatem, sed apostoli in ipsum, quia ipsum & Ioannẽ miserũt in Samariã, Actu. 8. 1

Nec Petrus exercuit unquã primatũ illũ, sicut modo Papa non uult ullum episcopũ fieri in mundo, nisi accipiat pallium & confirmationẽ ab eo. 2

Nouit Petrus hoc prohibitũ à Christo Lu. 22. Facta contentione, quis eorũ uideretur maior, dixit eis Iesus. Reges gentiũ dominantur eorũ, & qui potestatẽ habent sup eos, 3

beneficã uocantur, uos aũt non sic: sed qui maior est uestrũ, fiat sicut minor, & qui præcessor est, sicut ministrator. Liquet (aiunt hæretici) reges gentium, non pontifices esse, qui dominantur.

4 Mar. 10. ubi filij Zebedei ad hanc aspirarunt potestatem, receperunt responsum, scilicet ut calicem biberent, nec tamen certi ubi sessuri essent.

5 Sic superioritatem fugiendam docuit Lu. 9. & Math. 18.

6 Paulus resistit Petro ad Gala. 2.

7 Victor Papa uolens excommunicare orientales, fuit prohibitus ab Hyreneo Lugdun.

8 Anicetus cessit Policarpo episcopo Smyrneorum.

9 Orientales episcopi non obediuerũt Iulio Papæ.

10 Cõstantinus quartus Imperator cõstituit Papã esse primũ.

11 Sic tot milia Martyrũ orientalis ecclesiæ, essent damnata: similiter Cypria. Augusti. Nicolaus: quia nunquã fuit Papa Ro. super ecclesias Asiæ, Græciæ, aut Aphricæ.

12 Quando instituit Antiochenũ, Constantinopolitanũ, Alexãdrinum aut Indicum.

13 Theophilus Alexandrinus & Epiphanius deposuerunt Chrysostomum, & idem Epiphanius excommunicauit Ioannem Hierosolymitanum.

14 Concilium Nicænum testatur Episcopum Romanum gerere curam suburbanarum ecclesiarum.

15 Idem statuit Episcopus ordinari ab Episcopis prouincialibus, non à Papa:

16 Idẽ Conciliũ Hierosolymitano tribuit primatũ, nõ Romæ: Et Hierosolyma fuit prima, quia de Sion exibit lex.

17 Concilio Aphricano 4. Primæ sedis episcopus non appelletur princeps

tur princeps sacerdotũ, aut aliquid huiusmodi, sed tantum primæ sedis episcopus. & 1.

Vniuersalis aũt nec etiam Roma.ponti.appelletur.

Et Pelagius et Grego.rennuerũt nomẽ uniuersalis episco. 18

Primatus Papæ ꝓbatur ex decretis & decretalibus Roma. 19
pontificum: qui libri intra.CCCC.annos nati sunt.

Hæc fusius induximus, quod hic magis uociferentur
Hæretici contra petrã quã omnes impetuere.

Diluuntur obiecta.

De primo. Petrum exercuisse primatũ, iam dicemus. at cũ arguitaris: Petrus fuit missus ab apostolis ĩ Samariã, quare sit minor apostolis. Est forma argumentandi Arrianorũ, quia pater misit filiũ: Ioan.6: & 20. & ad Gala. 4. Itaq; pater est maior filio: quia mittens maior est misso, quasi non Herodes miserit tres magos, ut adorent puerũ, quia maior magis non fuit, & frequẽs est, potiores mitti ex collegio, & se Petrus executus est officium suũ.

De secundo. Nolumus recensere quæ Ioan,6. Lucæ.12. Math.19. Lucæ.5. Math.14. 17. & 18. recensuerũt, sed quando in actu iam erat pontifex creatus, audiamus quid fecerit. Nam primo ordinationem Mathiæ in apostolum direxit. Exurgens Petrus in medio fratrũ dixit. Viri fratres &c. Actu.1. Secundo in die pentecostes omnes apostolos defendit: Stans Petrus cũ 11. eleuauit uocem suã Actu.2. Tertio præsente Ioanne sanauit claudũ, & corã populo defendit Actu.3. Quarto in concilio defendit se & Ioannẽ Actu.4. Quinto in Ananiã & Saphyram sententiã mortis protulit Actu.5. quod fuit maximum potestatis coheranæ indiciũ. Sexto Simonis maledictã nun-

dinationē coheruit. Actu.8. Septimo iussus fuit etiam gentes tanꝗ prælatus in suā potestatē suscipere, quādo uidit lintheū, in quo erant bestiæ & reptilia &c. Et facta est ad eū uox. Surge Petre occide & manduca. Actu.11. Hic iussus fuit uelut caput, gentes incorporare ecclesiæ. Octauo. In concilio apostolorū fuit autor sententiæ cessationis legaliū, ut docet Hiero. ex Act.15. Caue itaq; Hæretice mentiri in S. Petrū, q̄ potestate diuinitus tradita non sit usus.

¶ De adiuncto falsum est, nam Patriarchæ, quilibet confirmauit suos episcopos, & Thessalonicen: confirmauit episcopos Græciæ, tanꝗ uicarius Papæ, ut liquet ex actis Leonis Papæ, Existimat hæreticus omnes episcopos habere pallia, q̄ falsum est, quia regulariter archiepiscopi habēt, & pauci episcopi ex priuilegio, sicut Bābergen. in Germania. Vide in Primatu nostro lib.3. capi.15. De ratione Pallij ex bea. Gregorio.

De tertio. Constat Christum prohibuisse ambitionē tyrannidē, non potestatē, quia illa est à deo: & qui potestati resistit, ordinationi dei resistit, ad Ro.13. Voluit ergo docere humilitatē præsidentis, non auferre potestatē eius, Sicut ex eo q̄ ipse ministrabat, & alios maiores ministrare docuit. male inferret quis, Christū nullā habuisse potestatem. Et cū Christus dixit, qui maior est uestrū, Constat, quod uoluit aliquem esse maiorem in potestate: licet coniunget ei, ut sit sicut minor per exhibitionem ministerij.

De quarto. & quinto Similiter respondemus: nā uoluit, ut Hierony. inqt, suos ad summitatē uirtutū, nō potētia sed humilitate peruenire: nā existens in potestate, debēt se intus humiliare, ac si nō essēt in potestate: ut paruuli fiāt humilitate, nō sensu ac ætate.

paulus

Paulus reprehendit Petrũ: quia attinebat ad ædificationenẽ fidei, hoc est ad offitiũ apostolatus, in quo 14. erant æquales: tamẽ regimine & potestate, Petrus adhuc erat prior. Nam hodie etiã sæpe contingit papã & alios superiores reprehendi ab inferiori: Imò Hæreticus Luther omnes reprehendit ecclesiasticos prælatos: qui nullius est superior. De sexto.

¶ Anicætus primus statuit pasca celebrari dominico die, cõfirmauit primo Pius, dein Victor: & obtinuerunt: Restituerunt primo Orientales: quia ex usu S. Ioannis 14. luna primi mensis celebrabãt: Policarpus ex Smyrna adijt Anicætũ (ecce Græcus ad Romanum) qui credidit ei, sacerdotali offitio perfungi: nec Anicætus Polycarpo suadere poterat, inquit Eusebius in ecclesiastica hystoria. Corruptor Luther ait Anicætum cessisse Polycarpo. Orientales resistentes Victori, excommunicare uoluit: quẽ Hiereneus monuit, nõ quod nulla esset Victori in Orientales potestas: nã sanctus martyr, cur attentasset? sed pro conseruãda cõcordia Ecclesiæ & pace, consuluit turbationẽ nõ moueri in ecclesia. De septio & octauo

Mirũ q̃, Hæreticus innititur facto hæreticorũ: nam illi Orientales expulerãt Athanasium & Paulũ: qui confugiẽtes ad Iuliũ papam, citatis & excõmunicatis hæreticis, fuerũt restituti. Hic ruit hæreticus, quia papa Iulius ante M.C. annos potestatẽ habuit in Oriẽtales episcopos Asiæ & Aegypti. Vide primatum nostrum. De nono. Hæretici.

Falsum est Constantinũ quartum Primũ dedisse primatũ Ro. pontifici: cũ antea habuerit ex Euangelio, & confirmantibus Imperatoribus Constantino, Valentiniano, Gratiano, Theodosio, Martiano, Basilio & alijs. Vnde non inconuenit iuri sedis apostolicæ, decreta etiã principũ accedere, quo De decimo

dere, quo

dere: quo temeritas rebellantiū comprimatur. Errauit tamen hæreticus Constantinum 4. quicquā in ea re statuisse: sed solum remisit confirmationē papæ electi, quā Imperator antea, suo modo facere solebat.

De. 11. Nullus sanctorū martyrū subtraxit se ab obedientia Petri uel successorū ubi & quādo oportebat. Fallitur hæreticus, qd' si papa sit supremus, oporteat oēs episcopos ab eo confirmari: nā sicut sacerdotes ab episcopis: ita episcopi ab archiepiscopis primatibus aut Patriarchis sufficiat confirmari. Ita de Ambrosio, Augustino, & Nicolao sentias. Credo in Germania factū superbia episcoporū: quod excusserint potestatē primatis Magdeburgen. Et priora liquent ex octaua synodo, ex cōcilio Nicæno et alijs uide dis. 64. decreti. Aphricæ episcopos fuisse sub Ro. Pont. patet, quod ex concilio Milenitano scripserunt ad Innocentiū primum Papam, petentes illius confirmationem, uide in epistolis Augustini XC. & XCI.

Concilia 3. 4. Chartaginiensia autoritate Zozimi Papæ, & alia autoritate Bonifatij fuerunt cōfirmata, quoniam misit illuc Faustinū episcopū: illis interfuit Augustinus: Concilia sub Cypriano in Aphrica petierūt approbationē à Cornelio Papa li. 1. epistolarum, epistola 2. Cypriani, & lib. 3. epistola. 2.

Asiæ episcopos Aegypti & Grætiæ fuisse sub Ro. pont. iā patuit, quia restitutus Athanasius, restitutus Chrysostomus, restitutus Flanuianus, restitutus Appiarius in Aphrica, per Romanos pontifices,

Vide in Primatu nostro plurima.

De. 12. Institutio episcopi, ut fiat immediate à Ro. pont. non est necessarium

necessarium: tamẽ illas ecclesias fuisse subiectas Papæ, liquet ex eo, quod restituit eiectos ex his ecclesijs: Et hodie à Leone Papa 10. & Adriano 6. episcopi Asiatiã acceperũt confirmationes.

Quantũ põt hæresis: nã cũ nihil solidi pro se habet, affert iniquißimũ optimi episcopi eiectionẽ. Ioan. Chrysosto: qui per Theophilum auarißimum & peßimũ Alexandrinũ, adiuuãte impia Endoxia Imperatrice, iniquiter est eiectus. Huius sancti uiri iniuriam, hæreticus pro iure adducit: obticet uero q; per Innocentiũ Papam fuit restitutus, & negotiũ per Papã Alexandro Antiocheno commissum, & Impe. Archadius resistens Papæ & Chrysostomo, fuit excõmunicatus. I nunc hæretice, & nega episcopos Græciæ fuisse sub Ro. pontifice. De Ioanne Hierosolymitano, liquet ex B. Hierouymo, fuisse conciliũ euocatum Antiochiæ (nam sub illo patriarcha erat tunc episcopus Hierosolymitanus, & sub archiepiscopo Cæsarien.) & à synodo damnatũ Ioannem in qua plurimæ autoritatis erat Epiphanius. De. 13.

Canon Niceni concilij 6. sic habet. Mos antiquus perduret in Aegypto, Lybia, & Pẽtapoli: & Alexandrinus episcopus horum omniũ habeat potestatẽ: quoniãquidẽ & Ro. episcopo parilis mos est. Similiter aũt apud Antiochiã & cæteras prouĩcias honor suus unicuiq; seruetur ecclesiæ. Liquet lectori non hic prohiberi primatũ Ro. ecclesiæ, q́d hæreticus torquet, sed quia tunc autoritas triũ ecclesiarum patriarchialiũ fuit confirmata: nã tres tantũ erãt illo tempore sedes patriarchales, Rõmana s. Antiochena, & Alexandrina. Imò fortius per illud conciliũ probatur primatus Ro. pont. primò, quia licet Nicæa esset in Asia: tamen De. 14.

Osius Corduben. nomine Papæ præsedit concilio: & primus se subscripsit, nõ nomine suo uelut reliqui episcopi omnes, sed nomine Papæ. Secundo quia in concilio Nicæno fuit statutũ, ut in causa dispositionis episcopi, posset appellari ex toto orbe ad Ro. pon. Huic innitebatur Athanasius & obtinuit. Huic Chrysosto. & obtinuit. Et quando ecclesia Aphricæ reluctabatur Zozimo papæ in restitutione Appiarij, certior facta de illo Nicæno concilio, acquieuit. I nunc hæretice, & insanias Nicænũ conciliũ aduersari papæ.

De.15. ¶ De ordinatione episcoporũ, quid hæc ad primatũ, cum hodie rarißime Papa ordinet episcopũ, aut forte nunquã, sed in hunc diem, tres episcopi conuenientes ordinant & consecrant episcopum.

De .16. ¶ Canon.7. concilij sic habet. Quia consuetudo obtinuit, & antiqua traditio, ut Heliæ episcopus honoretur, habeat honoris consequentiã, salua Metropoli dignitate. Hic stupidus Hæreticus nugatur primatũ tributum Hierosolymitano: cum adeo nõ tribuat ei primatũ, ut sinat illum subiectũ Metropolitano, qui erat Cæsarien. teste Hieronymo. Honorandũ ergo statuit Hierosolymitanũ antiqua traditione, sed nihil ad primatum, porrò Hierosolyma fuit prima tempore, sed non dignitate.

Concilium Aphricanũ nihil agit de primatu, nihil de Roma: sed inter se constituerunt episcopi Aphricani, ne primates eorũ (sicut erãt Carthagin. Numidiæ, Mauritaniæ &c) gloriosos sibi uendicarent titulos, & iurisdictionẽ super alios, hoc & nihil aliud habet canon 6. concilij. 3. Aphricani: & delyrus Hæreticus cũ apud Gratianũ 99. dist. primæ sedis. legisset uerba Gratiani continuatiua ad sequentia

credidit

credidit, illa esse uerba concilij, & non sunt: sed de uniuersali episcopo mox dicamus.

Gregorius & Pelagius non respuerũt primatum ecclesiæ Romanæ, sed approbauerũt, ut de primatu Petri latissime ostendimus. Sed sic negauerũt aliquem posse esse uniuersalem episcopũ, sic quod esset cuiusq; ecclesiæ proprius rector: quoniã sic, nullus alius esset episcopus, & honor episcopalis omnibus detraheretur, & in unũ solum reijceretur. Quod q̃a esset Hierarchiã ordinis destructiuũ: merito reprobarũt sancti patres, seruata ecclesiæ Ro. dignitate. De. 18.

Primatus Ro. ecclesiæ non solũ ex decretis pontificũ probatur, sed ex Euangelio, ex sanctis martyribus, concilijs, & doctoribus, sed errat Hæreticus. credit, non fuisse alia iura canonica, nisi post ortũ decretum. Gratiani & Decretales Gregorij noni, cũ semper in ecclesia statuta & iura: sicut olim erat Codex canonum, decretum Pathasij, decretum BurcKardi, Panormia Iuouis &c. Euanescunt itaq; omnia hæretica, ut bulla aquæ. De .19.

Conclusio.

Suscipiamus omnes autoritatem ecclesiæ in ap. se. Romana relucentes, quoniam eam in rebus arduis fidei consulerit Hieronymus ex Asia ad Damasum, Augustinus ex Aphrica ad Innocentum, & Bonifacium, ac Cyprianus ad Cornelium, Athanasius ex Aegypto ad Marcum & Iulium, Ambrosius ex Italia &c. In Episto. De sacra.

Laus deo.

Ex ſcripturis temere pugnare Hæreticos.

Præter ſuperius dicta de eccleſia & cõcilijs, hæc ſubijcia-
mus. Quia Hæretici nihil uolũt recipere niſi probetur ex-
preſſe per ſcripturas. Itaq; Lutherani nõ recipient perpe-
tuã uirginitatem Mariæ, ſicut Heluidius, contra quẽ ſcripſit
beatus Hieronymus, quia in ſcripturis non probatur, ſed
plures ſcripturæ apparentur ſunt pro Heluidio. Articulus
in ſymbolo fidei. Deſcendit ad inferna, non expreſſe pro-
batur ex ſcripturis, quare Luther non credet illũ articulũ,
nam ſi quis obiecerit illud Eccleſiaſtici. 24. Penetrabo om-
nes inferiores partes terræ, dicet proteruus, penetrabit uir-
Epheſi. 4. tute non loco. Id erit ei cũ multis catholicis cõmune. Si Pau-
lum quis attulerit ad Ephe. 4. ꝙ autẽ aſcendit, quid eſt ni-
ſi quia & deſcendit primũ in inferiores partes terræ. Mox
dicet apl'm loqui filiũ dei deſcendiſſe in uterũ uirginis, qui
aſcendit ad alta cœlorum. Partes aũt terræ ſunt inferiores
cœlo & elementis. Similiter ſymbolũ Athanaſij omerſion,
perſonã in diuinis, Annam matrẽ Mariæ, diem dominicã,
Mar. 12. Lutherani non obſeruabunt. Iudicio Lutheranorũ, Chri-
ſtus non bene probaſſet contra Saduceos reſurrectionẽ cor-
porũ, non enim eis adduxit clarũ textũ: ſed quia dictum
eſt Exo. 3. Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Iacob, nõ eſt
autem deus mortuorũ, ſed uiuentiũ. & tamen tunc ſolum ui-
uebant ſecundum animas, non ſecundum corpora.

Lutherani contendant ſcripturas ſacras eſſe claras. Ideo
Laici, & deliræ anus eas tractant imperioſe.

Cõtra dixit Petrus 2. Pet. 3. loquẽs de epiſtolis Pauli inqt.

In quibus sunt quædã intellectu difficilia, quæ indocti & instabiles deprauãt, sicut cæteras scripturas ad suam ipsorum perditionẽ. Ecce difficultatem illarũ, & quomodo uiuente Paulo fuerũt deprauatæ: sicut hodie faciũt Lutherani. Hieronymus q. 8. ad Algasiam. Omnis epistola Pauli ad Romanos nimijs obscuritatibus inuoluta est.
2. Cor. 4. Quod si etiam opertum est Euangelium nostrũ, in his qui pereunt est opertum.
Si sacra scriptura est apertißima, mirum cur sancti patres qui tam frequenter legerunt, non intellexerũt a MCC. annis, q, si Augustino, Hieronymo, Bernhardo, Thomæ, fuit obscura, quomodo Laycis Lutheranis erit aperta.
Male hæretici nolunt alium iudicem, quàm scripturam.
In uete. testa. lex nõ fuit iudex, sed summus sacerdos Deute. 17. Si difficile & ambiguũ &c. uide supra: Et Ezech. 44.
Et Catholici quoq; admittunt scripturam maxime, sed intellectu ab hæreticis differimus, ideo oportet alium esse iudicem quàm scripturam.
Etiam diabolus allegauit scripturã contra Christum Angelis suis mandauit de te &c. sed uerũ intellectum non tenuit, ut indicat Hierony. contra Luciferianos, atq; scripturæ non in legendo ut imperitũ uulgus iam Lutheranæ hæresis sentit, sed in intelligendo consistant Hie. ibidem. Ideo Tertullianus potenter ostendit libro de præscriptionibus Hæreticorũ, eos nequaq̃ admittendos ad ineundam de scripturis prouocationẽ. Omnes hæretici confugerunt ad scripturas male ab eis intellectas, Augustinus, Arrius adduxit pro se 41. locos scripturæ. Math. 5.
Lutherani recipiũt scripturas, sicut Iudæi uetus testa. quia

insistunt solū sensui literali, & quæ sunt eis contraria, ipsi torquēt, unde sunt Theologi attramētales, secundū corticē & superficiē. Ideo Iudaicū est ex scripturis īpugnare eccle Luther in assertionibus dicit. Superbis & impijs (siam. scripturam semper esse maioris cæcitatis occasionem, hoc dictum redundat in caput autoris & suorum sequaciū.

De Fide & Operibus.

Fidem non sufficere sine operibus, & opera aliquid esse ex gratia dei acceptante, ostenditur.

Eccle.19. Quodcunq; potest facere manus tua instanter operare.

Gala.6. Ergo dum tempus habemus operemur bonū: uenit enim nox quando nemo operari poterit.

1.Cor.3. Vnusquisq; mercedem accipiet secundum laborem suum.

Apo.14. Opera illorum sequuntur illos.

2.Petri.1. Quapropter fratres magis satagite, ut per bona opera uestra, certā uocationē uestram & electionem faciatis.

1.Cor.5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisq; propria corporis pro ut gessit siue bonum, siue malum.

In sym.ath. Et qui bona egerunt ibunt in uitam æternam, & qui mala, in ignem æternum:

Heb.6. Non enim iniustus est deus, ut obliuiscatur operis uestri & laboris ex charitate suscepti.

Roma.2. Reddet deus unicuiq; secundum opera eius.

ibi. Gloria & honor & pax omni operanti bonum.

ibi. Non enim auditores legis iusti sunt apud deum: sed factores legis iustificabuntur.

Si uis ad

Si uis ad uitam ingredi, serua mandáta. Math.19.

Fidem aliquam esse inanem, quia sine operibus.

Quid proderit fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera aũt non habeat, nunquid poterit fides saluare eũ? 1. Fides si non habeat opera, mortua est in seipsa: 1. Vis aũt scire ó homo inanis: quoniã fides sine operibus mortua est. Iacobi.2.

Fides est opus Ioan.6. Quid faciemus ut operemur opera dei: Respondit Iesus, hoc est opus dei, ut credatis in eũ quem misit ille. Et Ioan.8. Si filij Abrahæ estis, opera eius facite, sed præcipuum opus Abrahæ fuit fides Gene.15. Credidit Arraham deo, & reputatum est illi in iustitiam. Ecce fides inter opera computatur.

Non sufficit credere, non sufficit, q̃ cœco liniatur oculus luto, sed oportet q̃ uadat ad natatoria Sylöe. Ioan.9.

Si habuero omnem fidem, ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum. 1. Cor.13.

Per hoc probat Augustinus 15. de trinitate, fidem non habere necessario charitatem annexam.

Obijciunt Hæretici.

Iustus ex fide uiuit. Itaq; non ex operibus. Abac.2.& Roma.1.

Qui credit in filium dei non condemnatur. Ioan.3.

Creditis, qui hoc possum facere uobis, secundum fidem uestram fiat uobis. Math.9.

Credidit Abrahã deo, & reputatũ est illi ad iustitiam. Gene.15.

Qui uerbũ meũ audit, & credit ei q̃ misit me, habet uitam (æternam. Ioan.5.

Fides tua saluã te fecit, Opa sunt hypocritarũ. Math.9.

Charitas est fructus fidei, quare sola fides sufficit.

Paulus ad Rom, & Galathas contendit homines iustificari per fidem, sine operibus.

Respondent

Respondent Catholici.

Aug. li. de fi. et ōpib. De primo. Hic constat uerum esse, q; Augustinus inquit, hanc hæresim (non enim noua est sed antiquißima) exortā ex uerbis Pauli male intellectis. ¶ Fatemur iustū ex fide uiuere, est enim fides fundamentum spiritalis ædificij, quia sperandarum rerū substantia ad Hebreos. 11. Sed q; hæreticus assumit ex sola fide, lacerat & falsificat textum, quia nullibi dicit, Iustum ex sola fide uiuere.

De secundo. Credere in deum usu scripturæ includit adherere deo per charitatem secundū Augustinū: Theologi iuniores appellant fidē formatā, liquet ex S. Paulo. Ad Gal. 5. In Christo Iesu neq; circūcisio quicq̄ ualet, neq; præputiū, sed fides per dilectionem operans. Ecce Paulus non dicit sufficere quanquam fidem, sed quæ operetur per charitatem.

De tertio. Liquet ex secundo, licet fides etiā informis poterat aliquid temporalis cōmodi impetrare, sicut Romani uirtutibus impetrarunt tantam dignitatem secundum Augustinū. Aug. de ci. dei lib. 5.

De quarto. Respōdet S. Iacobus. Abraham pater noster nonne ex operibus iustificatus est, o[ffe]rens Isaac filium suum super altare? Vides quoniā fides cooperabatur operibus illius, & ex operibus fides consumata est. 1. Vides quoniā ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantum. Iacobi. 2.

De quinto. Dicatur sicut de secundo.

De sexto. Similiter, Quod aūt calumniātur opera facere Hypocrysim, cur tunc Christus dixit Sic luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant opera uestra bona, & glorificent patrem uestrum, qui in cœlis est.

De septio. Ad Gal. 5. Assumit falsum, quia charitas est fructus spiritus nō fidei, & similiter fides est fructus spiritus. Paulus ait, fructus

autem

autem spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia &c. fides, & modestia.

De confirmatione.

Baptismum admittit Luther esse sacramentum, sed confirmationem negat. At quia in confirmatione est signum sensibile, habens infallibilem aßistentiam gratiæ spiritussancti, ideo est sacramentum.

Cum aũt audijssent apostoli, qui erant Hierosolymis: quia recepisset Samaria uerbum dei, miserunt ad eos Petrũ & Ioannem, qui cũ uenissent, orauerũt pro ipsis, ut acciperẽt spiritum sanctũ, nondũ enim in quenq̃ illorũ uenerat: sed baptizati tantũ erant in nomine domini Iesu, tunc imponebant manus super illos, & accipiebant spiritũ sanctum. Actu. 8.

De Ephesijs. His auditis baptizati sunt in nomine domini Iesu, & cum imposuisset illis manus Paulus, uenit spiritus sanctus super eos. Ecce post baptismũ, erat signum sensibile s. impositio manuũ, quo conferebatur gratia spiritus sancti, & ita erat sacramentum. Et q; soli episcopi hodie confirmant, indicat textus hic: q; Phil[illegible]s diaconus non confirmauit Samaritanos, sed apostoli Petrus & Ioannes. Actu. 19.

Et non est credibile aliquod donum gratiæ, ad electorum pertinẽs consumationẽ fuisse olim in ecclesia, quod iã desit. Dionysius Areopagita recenset illius mysteria cap. 4. ecclesiasticæ Hierarchiæ: & teleten unguenti dixit appellatam ab apostolis.

Melchiades Papa martyr, In baptismo regeneramur ad uitam, post baptismũ confirmamur ad pugnã, in baptismo abluimur, post baptismum roboramur.

Concilium Aurelian. Vt ieiuni ad confirmationē perfectæ ætatis ueniant: ut moneantur confeßionem prius facere: ut mundi mereantur spiritus sancti donum accipere, & quia nūquā erit Christianus, nisi in confirmatione episcopali fuerit chrismate unctus. Cum alijs de consecrat. dist. 5.

Con. Luciferianos. Hieronymus. Episcopus si imponit manū, his imponit, qui recta fide baptizati sunt, qui in patre, & filio, & spiritus sancto, tres personas & unā substantiā crediderūt &c. 1. Quod si hoc loco quæras, quare in ecclesia baptisatus, nisi per manus episcopi, non accipiat spiritum sanctū: Disce hāc obseruationem ex ea autoritate descendere: quod post ascensum domini, spiritussanctus ad apostolos descēdit, & multis in locis idem factitatum reperimus.

De Ordinis Sacramento.

QVia negat ordinem esse sacramentū: Ex sacris literis doceatur ordo, & q. cū signo sensibili conferat gratiam.

Mar. 6. Ascendens Iesus in montem uocauit ad se quos uoluit ipse, & uenerūt ad eū, & fecit ut essent duodecim cū illo & ut

Lucæ. 22. mitteret eos prædicare. Accepto pane gratias egit & fregit, & dedit eis dicens, hoc est corpus meū, quod pro uobis tradetur, hoc facite in meam commemorationem.

Ioan. 20. Dixit Iesus apostolis. Sicut me misit pater, et ego mitto uos hæc cum insufflauit, & dixit eis, Accipite spiritum sanctū, quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.

Actu. 13. Dixit spiritussanctus. Segregate mihi Saulum & Barnabam in opus

bam in opus, quod assumpsi eos, tunc ieiunantes & orantes, imponentesq; eis manus dimiserunt illos.
Noli negligere gratiã, quæ in te est, q̃ data est tibi per prophetiã, cũ impositiõe manuũ presbyteri, in his te exerce. 1. Timo. 4.
Nemini cito manus imposueris, neq; cõmunicaueris peccatis alienis. ibi. 5.
¶ Patet duodecim fuisse apostolos, & 70. discipulos, illis episcopi, istis sacerdotes succedunt (docet Beda) Lucæ. 10. Latina editio habet 72
Erant baptizati apostoli, at non erant sacerdotes: nisi dũ in cœna fecit eos sacerdotes, dans eis potestatem consecrandi corpus Christi uerũ, & post resurrectionem absoluendi corpus Christi mysticũ, Et signũ sensibile fuit in impositione manuũ, & contulit gratiam, cur igitur à Luthero reijcitur à sacramentis? Et non esse cuiuslibet è plebe officiũ.
Nec quisquã sumat sibi honorẽ, sed qui uocatur à deo, quẽadmodum Aaron. Hebre. 5.
Sed Exo. 28. legitur non quemlibet è plebe uocatum ad sacerdotiũ. Aaron inquit, Et filios eius unges, & sanctificabis eos: ut sacerdotio fungantur mihi.
Hinc Datan, Chore, & Abiron usurpantes sibi sacerdotale officiũ, sicut modo laici Lutherani, à terra absorpti sunt. Nume. 15.
Dionysius S. Pauli discipulus ca. 5. cœlestis hierarchiæ, prosequitur ritum apostolorũ, in consecrandis episcopis, presbyteris, & diaconis. Ignatius discipulus S. Ioannis ad Trallianos extollit dignitatẽ episcoporũ, presbyterorũ, et diaconorũ. Hoc idẽ docuit per epistolã Smirnen. Et ad Antiochenses inquit. Saluto sanctum presbyterum uestrum, saluto sanctos diaconos, Saluto subdiaconos, lectores, cantores, hostiarios, laborantes, exorcistas, atq; confessores.
Ecce tempore apostolorum omnes fuisse ordines.

Obijciunt Hæretici.

Omnes Christianos esse sacerdotes, & unctos ex baptismate in sacerdotes.

Vos estis genus electum, regale sacerdotium.

1.Petri.2. Dilexit nos & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo:

Apo.1.et 2. & fecit nos regnū & sacerdotes deo & patri suo.

In uno spiritu omnes in unum corpus baptizati sumus: &

1.Cor. 12. omnes in uno spiritu potati sumus. Sequitur nos omnes esse æqualiter sacerdotes. Simile quid dicunt Chrysostomus & Ambrosius.

Respondent Catholici.

¶ Ordinationes illas Lutheranas, solitas esse apud Hæreticos, docuit ante M.CCC. annis Tertullianus, faciunt enim ex sacerdotibus laycos, & sacerdotalia munera laycis iniungunt. Conatur enim Luther non alios facere sacerdotes quàm Pharao, & gentiles, & sicut scriptura meminit de

3.Reg.12. Hieroboā, qui ex nouißimis de plebe instituit sacerdotes.

De primo. Liquet omnes esse fideles sacerdotes, sicut sunt reges, hoc est spiritaliter, quia deus regnat in eis per liberā charitatem, & ipse per unctionem sancti spiritus regūt uires animæ & sensus suos: at præter istos reges, etiā mendicos, sunt in ecclesia reges & præsides externi. Sic omnes fideles, quia offerunt deo, fidem, & orationes &c. sunt sacerdotes spiritales, & illud sacerdotium nō æget cæremonijs, sed præter hoc sacerdotium internū, est unū externū in ecclesia certis personis affixū. Sume exemplū, quilibet fidelis est templū dei, templum dei sanctum estis uos, ait Paulus, sed præter ista templa, est templum externum certo loco

affixum

affixum, in quo fideles congregantur.

Es obturatus more Hæreticorū, iam facies omnes etiam Iudæos esse sacerdotes, eo q Exo. 19. dicatur Iudæis. Si audieritis uocē meā, & custodieritis pactū meū, eritis mihi in peculiū de cunctis populis, & in regnū sacerdotale, & gens sancta, hæc ad uniuersum Israelem dicta sunt, sed reges fuerunt & sacerdotes, modo præfato.

De secundo similiter dicatur. De secundo

Torquent hoc locū Hæretici, nam etiā si omnes simus unū corpus in Christo, quomodo tam stupide infert, ergo omnes sumus sacerdotes, ac si diceret ergo omnes sumus manus, aut omnes sumus pedes, cum etiā in ipsis membris sit differentia, quare cum unitate corporis, stat membrorum differentia. De tertio.

De Confessione.

Eam esse necessariam pro sacramento pœnitentiæ.

In sufflauit in eos dicens, accipite spiritum sanctū, quorum remiseritis peccata, remittūtur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. Ioan. 20.

Gemina potestas absoluendi & retinendi, qua uti deberet, nesciret sacerdos, nisi detegeret ei crimina. Ideo præmisit accipite spiritum sanctum, ac si dixisset. directione spiritus sancti confitendi peccata soluatis, aut retineatis.

Confitemini alterutrum peccata uestra, & orate pro inuicē ut saluemini. Iacobi. 5.

Multi credētiū ueniebāt cōfitētes et annunciātes actus suos. Act. 19.

Et quod hæc planè accipiantur de confessione, liquet quia praxis ecclesiæ optime interpretatur scripturas.

In episto. Dionysius ad Demophylum. increpat eum, quod peccatorem procidentem sacerdoti, contra disciplinæ ordinẽ astans abiecerit, cum ille uerecunde fateretur se ad peccatorum remedia quærenda uenisse.

Super psal. 37. Origenes. Tantummodo circũspice diligentius cui debes confiteri peccatum tuum, proba prius medicum, cui de[illegible]au sam languoris exponere: qui sciat infirmari cum infirmante &c. 1. ut ita demum, si quid ille dixerit, si quid consilij dederit, facias & sequaris. 1. Si præuiderit talem esse languorem tuũ, qui in conuentu totius ecclesiæ exponi debeat & curari, ex quo fortaßis & cæteri ædificari poterũt, & tu ipse facile sanari, multa hoc de libereratione, & satis perito medici illius consilio procurandum est.

Hæc omnia auricularem probant confeßionem.

Basilius de institutione monachorum. Necessariũ uidetur ijs quibus dispensatio mysteriorum cõmittitur, confitenda esse peccata. ¶ Hieronymus aduersus Montanũ dicit hanc Montanorũ fuisse hæresim, ut erubescant cõfiteri peccata.

ca. 10. super Ecclesiasti. ¶ Hieronymus. Si quem serpens diabolus occulte momorderit, & nullo conscio eum peccati ueneno infecerit, si tacuerit, qui percussus est, & non egerit pœnitentiam, nec uulnus suũ fratri & magistro uoluerit confiteri, magister qui linguam habet ad curandum, facile ei prodesse nõ poterit. Si enim erubescat ægrotus, uulnus medico confiteri, quod ignorat, medicina non curat.

Obijciunt Hæretici.

1 Ioan. 20. Nihil præcipitur de confeßione: sed solum sacerdotibus, ut absoluant.

2 Iacob. 5. loquitur de confeßione fraterna, nam non dicit confitemini

fitemini

fitemini sacerdoti, sed alterutrum.

Adulteræ non dixit. Vade & confitere sacerdoti, sed uade 3
& noli amplius peccare, ita de Magdalena.

Ambrosius inqt. Petri lachrymas lego, confeßionẽ nõ lego 4

In tripartita hystoria traditur abrogatam confeßionẽ sub 5
Nectario Constantinopolitano.

Respondent Catholici.

De primo.

¶ Cum Ioan. 20. maxima illa potestas noscatur sacerdotibus tradita, magisterio spiritussancti docuit ecclesia usum illius potestatis ab ipsis apostolis. Et ut Barnardus inquit. sufficiebat ostendere infirmo medicum, qui si uult sanus fieri, inquiret medicum.

De secũdo

¶ Verum est S. Iacobum non cũ præcisione determinasse, cui sit confitendum, quia iam Christus expresserat absoluentes peccatores, ideo sufficiebat Iacobo exprimere illud quod erat necessarium ad absolutionem s. confeßionem.

De tertio.

¶ Nondum erat potestas illa absoluendi in ecclesia, ideo cum confeßio non esset instituta, Adultera, Magdalena, ad confeßionem non tenebantur. Porro ea quæ fiebant speciali priuilegio, non sunt trahenda in consequentiam.

De quarto

¶ Similiter respondetur licet argumentum à non legitur etiam à pueris rideatur.

De quinto

¶ Loquitur de confeßione pœnitentiæ solennis.

Vide latius de confeßione librum nostrum.

De Eucharistia sub utraq; specie.

Sufficere layčs alteram speciem ostenditur.

Hic est panis, qui de cœlo descendit, ut si quis manducauerit ex eo, non moriatur. Ioan. 6.

Panis

Panis uerus est, qui de cœlo descendit: & dat uitam mundo: Ego sum panis uiuus, qui de cœlo descendi. Et panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi uita.

Lucæ.24. Euntibus discipulis duobus in Emaus, sub sola specie panis dedit eis Christus sacramentum, secundū Augu.li.3. de consensu Euangelistarum, & Chrisosto. super Matheum.

Math. 6. Panē nostrū superstātialē da nobis hodie, oramus quotidie

Actu.2. Erant perseuerantes in doctrina apostolorū & cōmunicatione fractionis panis, & orationibus.

ad Heb.5. Pascha nostrum imolatus est Christus: itaq; epulemur in azimis synœritatis & ueritatis.

Patet quod ubiq; solum fit mentio panis, nulla uini.

Ambro. Hiero. Eusebi. Benedi. morituri communicauerunt solū sub specie panis. Et feria sexta sancta, sacerdotes communicant solū sub specie panis: in cuius figuram dominus prædixit de posteris Hely, ut quicunq; uenerit ad sacerdotem, ei dicat. dimitte me obsecro ad unam partem sacerdotalem, ut comedam bucellam panis.

1.Regū.2.

1.Cor.10. Vnus panis, unū corpus, multi sumus omnes qui ex codē pane participamus. Et ita constituit sacra Constantien. synodus. Ambrosius loquens de communione laycorum libro de sacramentis non meminit nisi panis.

Ignatius in epistola ad Ephe. inquit, Obedientes episcopo, & præsbytero in præuaricabili sensu, frangentes panem, qui est medicamentum immortalitatis, antidotū non moriendi, sed uiuendi. Ecce non meminit uini.

Cap.3. Grego.li. 3. dialogi. refert de S. Agapito, quomodo mutū & claudum porrectione dominici corporis sanauit, nulla habita uini mentione.

De cōse.di.

Concilium

Conciliū Remense prohibet, ne Laici portent sacramentū corporis ad infirmos, nulla fit mentio speciérum uini. ij. c. perue nit. ca. pre

Sic praecipitur de Eucharistia panis, ut sacerdos semper habeat paratam, de uino nihil praecipitur. Et est concilij Guarmacien. sby.

In concilio Sardicen. Osuis prohibet quibusdā temerarijs, ut nec laycam communionē percipiant, nisi poeniteant in fine: & quae est layca cōmunio, nisi Eucharistiae sub specie panis sumptio. ca. 2. de ele. & elect. pot.

Simile constituitur in Concilio Agathensi, de sacerdote criminoso, qui trusus in monasterium laycam tantum sumat communionem. 1. dis. si episcopus.

Obijciunt Haeretici.

Christus instituit sub utraq; specie: & communicauit apostolos sub utraq; specie, & mandatum dedit omnibus, dicens, bibite ex eo omnes. In primitiua ecclesia cōmunicabāt sub utraq; specie, sicut ꝓbatur per Cyprianū tractatu de lapsis, ubi diaconus sacramentū calicis puellae infudit. Lucae. 22.

Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis uitam in uobis. Ioan. 6.

Sacramentum totum debet dari laycis: alioquin qua ratione priuati sunt iam layci calice: eadem ratione ecclesia posset eos ab Eucharistia coherecere.

Omnes fatētur sacerdotē sub poena peccati debere cōmunicare sub utraq; specie, & cur nō peccant layci omittentes.

Respondent Catholici.

¶ Christum consecrantē instituisse sacramentū sub utraq; specie, & dedisse apostolis sub utraq; specie, qui iam erant De primo.

 sacerdotes

sacerdotes, ideo hodie sacerdos celebrās sumit sub utraq; spe cie, sed quid hæc ad laycos: Et bibite omnes, est dictum apo stolis & sacerdotibus, qui hoc faciūt .i. consecrant in Chri sti commemorationem, nam alij non interfuerunt nisi apo stoli ut ex Euangelio liquet.

De secundo ¶ Fatemur hunc usum fuisse in primitiua ecclesia, nec ta men uniuersalis fuit usus ut patet ex Actu. 2. at ab ecclesia mutatū Primo quia pensata multitudine populi, ubi sunt Senes, Iuuenes, Debiles, si non adhiberent debitam cautionē fieret iniuria sacramento, per effusionem liquidi. Secundo In tanta multitudine, quo uase cōmode contineretur sacra mentum uini, & sine effusione promeretur. Tertio. Non fa cile sacramentū uini conseruari posset pro infirmis, quia acescit, putrescit, mouens nauseam uel uomitū sumentibus. Quarto sine periculo effusionis non facile posset deferri de loco in locum pro infirmis. Quinto Cōtingeret alioquin sacramento dignißimo, summā fieri irreuerentiam. Sexto. Rem miraculis testatam refert Alexander de Ales, q, cum religiosi instaret pro sumptione sub utraq; specie, dum sa cerdos esset in actione sacramenti, apparuit patena plena sanguine, q, uidentes religiosi obstupuerūt, quo signo peti tio eorum cessauit. Porrò credendum est à primitiua eccle sia incepisse laycos cōmunicare sub altera specie: & quod sit unum, quod ueniat ex traditione apostolorum, quia ini tium huius monstrare nemo potest.

De tertio. ¶ Quia manducatio sacramentalis exigit spiritalem, uer ba quæ ego locutus sum, spiritus & uita sunt. Ioan. 6. unde sub qualibet specie est totus Christus, corpore & sangui ne. Ideo laycos sub specie panis, bibit etiam sanguinem, sed

non sub

nō sub specie propria, sed sub specie panis. Porrò Christus solum agit de incorporatione nostra in ipsum, quod cōmunio corporis satis indicat, ideo ad hoc sacramentum hic oculus non est habendus.

¶ Quod ex causa ecclesia non dat alteram speciem: potuit ecclesia, quia non minus est sub una specie, quā duabus, & tantum fructū percipit de una specie sicut de alia: at ecclesia fideles non debet spoliare fructu sacramenti. De quarto

¶ Consecrans utrāq; speciem consecrat: quia agitur repraesentatio dominicae passionis: ideo corpus & sanguis simul sub utraq; specie consecrantur. Ideo sacerdos in persona totius populi offert & sumit sub utraq; specie: in cuius persona totus populus quadam spirituali sumptione se sanguinē Christi bibere, gaudenter debet credere. De quinto

De Matrimonio.

Matrimonium esse sacramentum ostenditur.

Mulieres uiris suis subditae sint, sicut domino: quoniam uir est caput mulieris, sicut Christus est caput ecclesiae, ipse saluator corporis sui: i. propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam, & adhaerebit uxori suae, & erunt duo in carne una, sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & ecclesia. Ephesi. 5.

Hic aperte pronunciat sacramentum, quia coniunctionem uiri & uxoris, & ostendit, cuius rei sacrae sit signū, quia Christi & ecclesiae, Et ne credas solum per similitudinem adductum, ostendit uerum esse sacramentum à primo propheta praenunciatum.

Honorabile connubiū in omnibus, thorus immaculatus: ad Heb. 13.

Macula non careret, si non esset gratia.

1. Timo. 2. Saluabitur autem per filiorũ generationem, si manserit in in fide & dilectione.

Sine gratia generare filios esset plus dãnatio, quã saluatio.

1. Cor. 7. Si quis frater uxorẽ habet infidelẽ, & haec consentit habitare cũ illo, nõ dimittat illã, & si qua mulier fidelis uirũ habeat infidelem, & hic consentit habitare cũ illa, non dimittat illũ, sanctificatus est enĩ uir infidelis per mulierẽ fidelem, alioquin filij uestri immundi essent, nũc aũt sancti.

Gene. 2. Probabile est benedictionem quã dedit deus Adae & Euae, non fuisse sine gratia. Augustinus. Non tantum foecunditas, cuius fructus in prole est, nec tantum pudicitia, cuius uinculum est fides, uerum etiam sacramentum nuptiarum commendatur fidelibus.

Obijcit Haereticus.

1 Ad Ephesi. 5. Vbi apostolus dicit matrimonium sacramentum, in graeco legitur mysterium.

2 Nec dicit absolute Matrimonium esse sacramẽtum magnũ, sed in Christo & ecclesia.

Respondet Christianus.

De primo. Fatemur Matrimonium esse mysterium, sed qua temeritate infert, Itaq; non est sacramentũ, cum omnia sacramẽta sint mysteria, & Graeci appellãt sacramenta, in cõmuni mysteria.

De secũdo Matrimonium est magnum sacramentum in Christo & ecclesia: at per hoc non poterit probare haereticus, ut sic minus sit sacramentum, nã hic explicat apostolus, quomodo sit rei sacrae signum, non solum gratiae, sed etiam unionis Christi ecclesiae.

De extrema

De extrema Vnctione.

Vnctio extrema sacramentum est in ecclesia dei.à S. Iaco. promulgatum. Infirmatur quis in uobis: inducat presbyteros ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine domini, & oratio fidei saluabit infirmũ, & alleuiabit eum dominus, & si in peccatis sit remittentur ei. Iacobi.5.

Marci.6. Apostoli ungebant oleo multos ægros & sanabantur. Hic est materia s. unctio olei, forma, quia cum oratione, & effectus s. remißionis peccatorũ, Est ergo sacramentũ, quia signum sensibile sacræ rei signum. Nam ad quid aliud fieret unctio.

Dionysius determinat eam cap. 7. de ecclesiastica Hierarchia, & Hugo de S. Victore.

¶ Augustinus li. 2, de uisitatione infirmorum docet infirmum debere confiteri, cõmuniare, & unctionẽ sumere, ait enim. Nec prætermittendũ est illud apostoli Iacobi præceptum. Infirmatur quis in uobis &c. Ergo sic roges de te & pro te fieri, sicut dixit apostolus Iacobus, Immo per apostolum suũ dominus. Ipsa uidelicet olei sacrati delibutio intelligitur spiritus sancti typica unctio.

Augustinus de rectitudine catholicæ conuersatiõis D. Qui ægrotat in sola dei misericordia confidat, & Eucharistiã cum fide & deuotione accipiat, oleumq; benedictum fideliter ab ecclesia petat, unde corpus suũ ungatur &c.

Obijcit Hæreticus.

Apostolus non potest sacramentum instituere. 1

Porrò dubitatur de autoritate illius epistolæ. 2

Respondet Catholicus.

De primo. Non uidetur absonũ apostolum autoritate Christi & iussu spiritus sancti instituere sacramentum, At si etiam Christus illud instituit, tamen Iacobus promulgauit.

Etsi aliquãdo dubitatũ fuerit de illa epistola, an ab alio fuerit præscripta quã Iacobo, tamẽ canonicã obtinuit autoritatem Hiero. teste, & prima ponitur in canonicis ante Petri & Ioanis & Iudæ epistolas. Quod si ecclesiam non audis hanc epistolã approbantem, iam omnia erũt incerta: quia huiusmodi temerarius, etiam negaret epistolas Pauli.

De Humanis Constitutionibus.

Lucæ. 10. Humana constitutio, Conciliorum & Pontificũ seruanda. Qui uos audit, me audit: et qui uos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit eum qui misit me.

2. Thessa. 2. State & tenete traditiones quas didicistis, siue per sermonẽ, siue per epistolam nostrã. iubet Paulus seruari traditiones non scriptas.

Actu. 15. Posse homines statuere, indicant apostoli prohibentes ab immolatis Idolorum, sanguine & suffocato.

indicat Paulus, qui tot leges dedit de constituendis episcopis de uiduis, de mulieribus uelãdis, ut nõ prædicent mulieres de nõ deserẽdo cõiuge ĩfideli. Et Paulus homo fuit Act. 14. Imò semper licuit sacerdotibus & præpositis statuere.

Deut. 12. Deut. 12. Prohibet dominus ne erigatur altare, nisi ubi sit
2. Regũ. 7. arca fœderis, tamen Samuel existente in tẽplo in Sylo, ere-
3. Regũ. 17. xit lapidẽ in Masphat. Et Helias erexit in mõte Carmelo.
Deutro. 17. Si iudicium ambiguum fuerit. supra.

Supra

Supra cathedram Moysi sederunt Scribæ et Pharisei, quæ dicunt facite. Math. 23.

Si ecclesiã nõ audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus. Math. 18.

Laudo uos fratres, quod per omnia mei memores estis, & sicut tradidi uobis, præcepta mea tenetis, non aũt tradidit eis omnia in scriptis, ut supra. 1. Cor. 11.

Et huiusmodi præcepta tradita in primitiua ecclesia, scripta & nõ scripta, testatur Dionysius ca. 1. de ecclesiastica Hierarchia. Consuetudo in ciuilibus habet uim legis, cur nõ in usibus ecclesiæ quia consuetudo ecclesiæ ualet contra contentiosos. Dionysius

Si quis uidetur contentiosus esse nos talem consuetudinem non habemus, neq; ecclesia dei. 1. Cor. 11.

Super quo ait Hiero. Apostolũ cũ præcepisset mulierẽ orare uelato capite, præuenit obiectionem, qua quispiã ei dixisset, ubi scriptum est, per hoc quod allegat consuetudinem.

Venient in nouissimis temporibus illusores iuxta proprias concupiscentias ambulantes. Hoc faciunt hæretici, qui non secundũ statuta patrũ uiuũt, sed secundũ propria desyderia. Hæretici sunt chamitæ deridentes nuditatem matris ecclesiæ, quia sine expresso textu scripturæ præcipiunt. 2. Petri. 3.

Cum pertransirent ciuitates, tradebant eis custodire dogmata, quæ erant decreta ab apostolis & senioribus, qui erant Hierosolymis. Actu. 16.

Pondera decreta, quod non erat solum decretum de cessatione legalium.

Christus non solum dedit potestatẽ plantandi ecclesiã per prædicationem, sed etiã regendi, & gubernandi: modo illa

includit

includit potestatē faciendi statuta pro salutari regimine, sine quibus hic non uiuitur &c.

Actu. 20. Attendite igitur uobis & uniuerso gregi in quo uos spiritus sanctus &c. Poliarpus ad Philippen. Subiecti estote presbyteris & diaconis, sicut deo & Christo.

Hierony. ad Lucinū. Traditiones ecclesiasticæ obseruandæ sunt, ut à maioribus traditæ sunt: unaquæq; puīncia sensu suo abūdet: & præcepta maiorū, leges aplicas arbitretur. Extant multi canones in decretis super illa re ex uerbis beati Augu. ca. ecclesiasticarū c. in his ca. catholica cū sīlibus.

Hebre. 13. Obedite præpositis uestris, & subiacete eis.

Obijciunt Hæretici.

Mar. 7. Frustra me colunt docentes doctrinas & præcepta hominū.

Deu. 4. et 12 Deut. 4. Non addetis uerbū quod loquor uobis, nec auferetis ex eo.

1. Cor. 7. Empti estis precio, nolite fieri serui hominum.

Ad Gal. 5. Si spiritu ducimini, non estis sub lege

1. Timo. 1. Iusto non est lex posita.

Roma. 4. Lex iram operatur.

2. Cor. 3. Vbi spiritus domini ibi libertas. ad Gala. 4. qua libertate Christus nos liberauit.

Respondent Catholici.

De primo. Marc. 7. ¶ Christum nom improbasse traditiones hominū simpliciter, sed quas faciebant cōtrarias legi diuinæ, aut relinquebant legem diuinam, quia ubi supra sequitur. Reliquentes enim mandata dei, tenetis traditiones hominū, & dicebat illis Bene irritum fecistis præceptū dei, ut traditionem ue-

Math. 15. stram seruetis. Sicut ibi declarat & apud Matheū, Explicat Paulus

cat Pau. Nō intendētes mādatis hominū auersantiū ueritatē. Constitutiones uero ecclesiæ, augent cultum diuinum, concupiscentiā carnis coherceant, & ad seruāda diuina præcepta expeditiorem faciunt, ac fraternam charitatem augent. Tit. 1.

¶ Nihil addendū scripturæ quod corrumpat aut deprauet ipsam, secus quando promouet ea quæ in sacris literis sunt mandata uel consulta, nam constitutiones ecclesiæ si nō sunt in scriptura in ꝓpria forma, tamen emanāt ex ea. Acutius soluitur q, ibi ꝓhibentur TiKun Zofrim, & illā solutionē credo uerā, de quo alibi. De secūdo

¶ Nō debent fieri serui hominū, faciendo schismata, ut unus sit Cephæ, Apollo &c. De tertio.

¶ Qui aguntur perfecte spiritu, non sub lege Mosaica, aut cohercina, egent tamen lege directiua, sicut Adam habuit legem in paradiso. De quarto

Iusto perfecta charitate, qui totus regitur spiritu diuino, nō est lex posita pro ea parte qua est iustus: sed quia caro concupiscat aduersus spiritum, pro ea parte habet legem reformantem. Vel dic ut de quarto. De quinto Ad Gal. 5.

Lex Moysaica iram operatur, si non adiuuamur à gratia, gratia autem & ueritas per Iesum Christum. De sexto.

¶ Libertas euangelica sicut nō excludit potestatem & obedientiam superioris, ita nec eius statuta, sed libertas illa opponitur seruituti legis Moysaicæ, seruituti peccati. Ideo est solum libertas promouet bonum, non excludit constitutiones, quæ similiter promouent bonū: testatur Paulus. Vos in libertatē uocati estis fratres, tantū ne libertatē in occasionē detis carnis, sed per charitatē spūs seruite inuicē. Et. 1. Pe. 2. Quasi liberi et nō quasi uelamen habentes maliciæ libertatem, sed sicut serui dei. De septīo Roma. 13. ad Gal. 5.

De Festis & Ieiunijs. Non esu carnium & gradibus cõsanguinitatis &c.

VNum diẽ in septimana deo consecratũ, est omnibus obuium.

Exodi. 23. In lege Moysi adhuc instituit deus alia festa.

Tribus uicibus per singulos annos mihi festa celebrabitis.

ibi. Azimorum primituorum, & frugum.

Ter in anno apparebit omne masculinũ tuũ corã domino deo tuo s. Paschæ, Pentecostæ, & Schenophagiorum.

Leuiti. 23. Mense septimo prima dies mensis erit uobis sabbatum memoriale clangentibus tubis, & uocabitur sanctum. 1. Decimo die mensis huius septimi dies expiationum erit celeberrimus, & uocabitur sanctus. 1. A quintodecimo die mensis huius septimi, erunt feriæ tabernaculorũ septem diebus.

Nnme. 28. In calendis aũt idest mensium exordijs offeretis holocaustũ (domino.

1. Mach. 4. Et fecerũt dedicationem altaris diebus octo.

Ioan. 10. Expende Encænia à Machabeo instituta, tamen à Christo obseruata.

¶ Colligamus festos dies Iudæorũ, præter sabbata. septem dies azimorum Paschæ unũ Pentecostes, unum tubarum, unũ expiationis (qui erat in capite anni) septem tabernaculorũ seu schenophagia, septem encæniorũ seu luminum aut dedicationis: Neomenias seu lunationes habebant dies. 12. in Embolismali. 13. collecti dies faciunt. 35. ubi tantum tria sabbata incurrunt.

Cum aũt maiora recepimus beneficia à deo per Euangelium, quàm Iudæi sub lege, cur non plus etiam dies agendi gratias

gratias haberemus.

¶ Sabbatũ est multipliciter à deo præceptũ ut legitur Gene. 2. Exod. 20. Nume. 25. nec in Euangelio, nec in Paulo definitum est cessasse sabbatũ, attamen ecclesia instituit diem dominicum, per traditiones apostolorũ sine scriptura. Dominicæ diei meminit Ignatius ad Philiopen. in fine. Hieronymus de dominica Paschæ. Vniuersa sabbati gratia & antiqua illa festiuitas Iudæorũ, diei istius solennitate mutata est. Festum diẽ S. Laurentij celebrabãt Hypone Aug. tract. 27. supra Ioan. Augustinus contra Faustũ li. 19. Cũ quæris sabbati otiũ cur non obseruat Christianus. Respondeo. Imò id propterea nõ obseruat Christianus, quia quod figura profitebatur, Iã Christus impleuit. plura de his Tertullianus, Cypria. Ambrosius, & Gregorius ad Romanos

¶ Ecclesia licite prohibet certos cibos, certo tempore. Abstineatis uos ab Immolatis symulachrorũ & sanguine & suffocato. Actu. 15.

¶ Quæ pacis sunt sectemur, & quæ ædificationis sunt in uicem custodiamus: noli propter escam destruere opus dei, omnia quidẽ mũda sunt, sed malũ est homini, qui per offendiculum manducat, Bonum est nõ manducare carnẽ, & nõ bibere uinũ, neq; ĩ quo frater tuus offenditur, aut ĩfirmatur Roma. 14.

Hierony. aduersus Montanũ. Nos unam quadragesimam secundũ traditionem apostolorũ, toto anno ieiunamus.

Si esca scãdalizat fratrẽ meũ, nõ mãducabo carnẽ ĩ æternũ. 1. Cor. 8.

Leo Papa quartus dicit, Vetußimã esse consuetudinem abstinendi à carnibus, quarta sexta ferijs. Et ex Hieronymo colligitur super epistolã ad Galatas, & Ignatius testatur sancti Ioannis Euangelistæ discipulus. Leo Papa. Philip. 4.

¶ De ieiunio idē liquet rem esse sanctā propter corporis macerationem, spiritus pertinacis expulsionem, diuinæ gratiæ implorationem, & Christi ieiunantis imitationem.

Math. 9. Nūquid poßint filij spōsi lugere, quā diu cū illis est spōsus?
Lucæ. 5. Veniēt aūt dies, quū auferetur ab eis spōsus, & tūc ieiu-
Actu. 13. Illud opere compleuerunt apostoli. (nabunt
Ministrantibus illis domino & ieiunantibus, dixit illis
Actu. 14. spiritus sanctus.
Cum constituissent illi super singulas ecclesias presbyteros,
2. Cor. 6. & orassent cū ieiunationibus, cōmendauerūt eos domino.
In omnibus exhibeamus nos sicut dei ministros, in multa
patientia, in laboribus, in uigilijs, in ieiunijs.
Ionæ. 3. Niniuitæ indixerunt ieiunium.
Math. 6. Tu cū ieiunas unge caput tuū, & faciē tuā laua, ne uidearis
hominibus ieiunans, sed patri tuo qui est in abscondito, &
pater tuus, qui uidet in abscondito reddet tibi.

Ecce ieiunium meritorium.

Idem de quadragesima.

Math. 4. Cum ieiunasset Iesus quadraginta diebus & quadragin-
ta noctibus, postea esurijt.
Discipulus Ignatius ad Philippen. Quadragesimā uero nolite pro ni-
S. Ioan. hilo habere, imitationē enim continet conuersationis dei.
Confirmauit Thelesphorus Papa uicinus tēporibus apo-
Item Ambrosius in multis sermonibus. Cōcilia (stolorū
Sermo. 34. Item Agathense & Aurelian. Origenes homil. 10. super
& seq. Leui. Habemus dies quadragesimæ ieiunijs consecratos.
Hieronymus. Nos quadragesimam secundum traditionem
apostolorum ieiunamus.
Gradus consanguinei impediunt matrimonium.

Gregorius

Gregorius Episcopis Galliæ. progeniẽ suã unũquenq; usq; ad septimã obseruare decernimus generationem, & quam diu se agnoscunt affinitate propinquos, ad coniugalẽ copulã accedere denegamus, quod si fecerint, separentur. Grego.

Concilium tamen generale reduxit ad quartum gradum.

Ambrosi. li. 8. epistolarũ docet. non omnes gradus illicitos à lege fuisse expressos, quia pater non prohibetur ducere filiam, & tamẽ non licet. Ante tempora B. Gregorij dispẽsabant etiã in secundo gradu. scribit enim Augustino Anglorum episcopo. Quædam lex Romana permittit, ut siue fratris uel sororis, seu duarũ fratrum germanorũ, filius & filia misceantur, sed experimento didicimus ex tali coniugio sobolem non succrescere.

Obijciunt Hæretici.

Non quod intrat in os, coinquinat hominem. Math. 15.

Omnis creatura dei bona est, & nihil reijciendum, quod cum gratiarum actione percipitur. Et ibi uocat doctrinam dæmoniorum, & mendacem, abstinere à cibis, quos deus creauit ad percipiendũ cũ gratiarum actione fidelibus. 1. Timo. 4.

Omnia munda mundis, coinquinatis aũt & infidelibus nihil est mundum. Titum. 1.

Nemo ergo uos iudicet in cibo aut in potu aut in parte dici festi, aut neomeniæ aut sabbatorum, quæ sunt umbra futurorum. Colosen. 2.

Si spũ facta carnis mortificaueris, uiuetis, nõ dixit ieiunijs. Roma. 6.

Christus in Euangelio non præcepit discretionem ciborũ, quid ergo imponitis hoc onus fidelibus. Actu. 15.

Libertas Christiana non patitur hæc onera seruitutis.

Respondent Catholici.

De primo. ❡ Nihil hic dicere Christum de ieiunio, sed tollere errorem Iudæorum, qui credebant cibos nõ lotis manibus tactos fieri immundos, & comedẽtem hunc cibum fieri immundũ,

Mar. 7. ut liquet ex Mat. & Marco, hãc stultitiã reijcit Christus, cibos illotis manibus tactos nõ inquinare comedentes. Alioquin comedens suffocatum tempore apostolorum, aut uenenum scienter, non fuisset coinquinatus.

De secundo ❡ Non uoluit apostolus iudaica obseruantia, aliquos cibos esse perpetue prohibitos, ut carnem suillam (. demptis decretis in concilio apostolorum.) at ecclesia credit omnem creaturam dei bonam, licet pro tempore ad mortificandũ ueterem hominẽ præcepit ab aliquibus abstinere.

❡ Porro hic non tractat apostolus de ieiunio uel maceratione carnis, sed quia Tatiani & alij hæretici dicebãt certas res esse creatas à principio malo. Paulus hoc destruit, quia omnis creatura dei sit bona, & cum gratiarum actione sumenda, q; facit Catholicus, licet nõ pro omni tempore, nec Paulus hoc recipit pro omni tempore.

De tertio. ❡ In lege aliqua animalia erunt immunda per significationem. Iudæi crediderunt per naturã, destruit errorẽ Paulus, quia fidelibus omnia sunt munda, & pro tempore, cõmedenda, at quod non liceat abstinere pro tempore, hoc nõ prohibet apostolus, unde S. Iacobus minor nunquã est usus carnibus uel uino autore Egesippo.

De quarto. Similiter dicatur, nam uoluit fideles ritu Iudaico iudicari in cibo, potu, & festis.

De quinto. Spiritu facta carnis mortificantur, at spiritus iuuatur, si caro ieiunus crucifigatur, sicut dicit Paulus. Qui Christi sunt

Ad Gal. 5.

carnem

carnem suam crucifixerunt.

Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo. 1.Cor.9.

Etiam si Christus non docuit aliquando abstinendum à car nibus hoc non refert, quia ipse docuit magis necessaria ad salutem, sed quæ expediũt & promouent salutem, reliquit magisterio spiritussancti & ecclesiæ, & illa non omnino per se explicuit. De sexto.

Dic ut in puncto superiori. De septi.

De ueneratione sanctorum.

Sancti ut amici dei sunt implorandi, ut pro nobis intercedant, & licet sancti non sint adorandi latria, quia soli deo debetur, tamen uenerandi sunt dulya.

Ioan.12. Si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum pater meus, qui est in cœlis. Si ergo deus honorificat sanctos, cur nos non honoraremus sanctos.? Ioan. 12.

Mihi autem nimis honorati sunt amici tui deus, nimis confortatus est principatus eorum. Psal.1.38.

Si steterint Moyses & Samuel coram me, nõ est anima mea ad populum istum. Hiere.15.

Ite ad seruum meum Iob, et offerte holocaustum pro uobis, faciem eius suscipiam, ut non imputetur uobis stultitia, & 1. Dominus quoq; conuersus est ad pœnitentiam Iob, cum oraret ille pro amicis suis. Iob.42.

Iob 5. Voca ergo, si quis est qui non respondeat, & ad aliquẽ sanctorũ conuertere. Dixit Iacob. & innocẽter nomẽ meũ super eos, & nomina patrũ meorũ Abrahã et Isaac. Gene.48.

Domine omnipotens deus Israel audi nunc orationem mortuorum Israel. & filiorum ipsorum. Baruch. 3.

Vidit

2.Mac. 15. Vidit Iudas Machabæus Oniam manus protendentem, orare pro omni populo Iudæorũ, post hoc uidit aliũ uirum ætate & gloria mirabilem, de quo dixit Onias. hic est fratrum amator, & populi Israel: hic est qui multũ orat pro populo & uniuersa sancta ciuitate Hieremias propheta dei

Math. 25. Quãdiu fecistis uni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Itaq; honor exhibitns sanctis, exhibetur deo.

Psal. 31. Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore oportuno. Hebræi legunt. omnis misericors. Beati aũt sunt sancti & misericordes.

2. Regũ. 14. Absolon reconciliatus patri, per biennium tamẽ moratus Hierusalem nõ uidit faciem patris sui: sic peccator reconciliatus deo, non statim se præsentat deo, sed per mediatores & intercessores:

3. Regũ. 2. Salomon thronũ matri suæ iuxta thronum suum collocari præcepit. Verus pacificus Salomon Christus, honorans matrem suam, idem facit.

Psal. 33. Immittit angelus domĩ in circuitu timentiũ eũ, et eripiet eos

Psal. 90. Angelis suis mãdeuit de te, ut custodiãt te ab oĩbus uijs suis. Apocalip. 5. Quatuor animalia. & 24. Seniores cecĩderunt corã agno habentes singuli citharas & phialas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum.

Apoc. 8. Angelus stetit ante altare, habens thuribulũ au-

De primo. reum, & data sunt illi incensa multa, ut daret de orationi-

Marci. 1. bus sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum dei, & ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum de manu angeli coram deo.

Hebre. 1. Omnes sunt administratorij spũs, q in ministeriũ mittuntur ꝓpter eos, q hæredes erũt salutis. Actu. 5. & Actu. 12.

Angeli ergo

Angeli ergo suffragantur nobis, cur igitur eorum suffragia & ministeria non liceret implorare.

¶ Christus intercedit pro nobis secundũ humanitatẽ ad deũ patrẽ. Quia & Christus Iesus interpellat pro nobis. Iesus sempiternum habet sacerdotium, unde & saluare in perpetuum potest, accedens per semetipsum ad deum uiuẽs ad interpellandum pro nobis. Ad Ro. 8. Ad Heb. 7.

Si ergo caput Christus orat pro nobis: cur nõ etiã membra eius, sancti cum eo rogantes: qui se conformant Christo.

¶ Viui orant pro inuicem, & impetrant saepe.

Orate pro inuicem ut saluemini: & adducit orationẽ Helyae 3. Reg. 17. Moyses orauit, Exo. 17. & 32. Centurio Lucae. 7. Paulus pro connauigantibus: Actu. 27. Iacobi. 5.

Si ergo uiui orant pro inuicem: cur etiã beati mortui hoc nõ facerent, qui sunt in charitate perfectiores, & apud deum potentiores, & mente puriores. Aut ergo sancti non orãt pro nobis, sicut uiui: quia est res eis indigna, itaq; non conuenit Christo, aut quia est res tantae excellẽtiae, quod soli Christo & non alijs cõueniet, ergo non conuenit uiatoribus.

Bernardus super Can. de haereticis sui temporis Irrident nos quod in fontes baptisamus & sanctorũ suffragia postulamus, atq; Christum in utroq; sexu tam in mortuis quàm in uiuis proscribere uolunt, nam & mortuus uiuentium fraudat suffragijs, & uiuentes nihilominus sanctorũ qui discesserunt auxilijs spoliant.

Vigilantius dixit, quod dũ uiuimus, mutuo pro nobis orare possumus: postquã aũt mortui fuerimus: nullius sit pro alio exaudienda oratio, refert Hiero. & improbat.

Sic enim pugnat Hiero: contra Vigilantium.

Apostoli & Martyres adhuc in corpore constituti possent orare pro cæteris, quãdo pro se adhuc debent esse soliciti, quanto magis post coronas & triumphos.
Et est illa radix inuicta, quia ex charitate tenemur orare pro inuicem sed sancti in cœlo habent auctiorẽ charitatẽ ad nos, quã uiatores.
Dionysius ca. 1. eccle. Hierar. Si quis spernat sacrosanctam disciplinã, atq; infelici elatione seductus dignũ se arbitretur diuina familiaritate sanctosq; despiciat &c. Hic si intento careat desyderio imperitia postulatione p se nunq̃ potietur.
Attestatur usus totius ecclesiæ, & patres sancti per omnia Christianorum secula, tot miracula euidentißima, & festiuitates ab ecclesia de sanctis instistutæ S. Sauinianus erexit ecclesiam S. Petro uiuo, condidit & alias duas in honore S. Stephani. & S. Ioannis baptistæ.

Obijciunt Hæretici.

Solus inuocandus est Christus & deus, quia solus sufficit, solus est liberalißimus & misericordißimus, plus nos amans, quàm sancti omnes.
Ioan. 16. 1, Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit uobis.
Lucæ. 11. 2. Petite & accipietis, quærite & inuenietis.
Mar. 21. 3. Omnia quæcũq; petieritis in oratiõe credẽtes, accipietis.
Ad Heb. 4. Adeamus cũ fiducia ad thronũ gratiæ eius, ut misericordiam cõsequamur, et gratiã inueniamus in auxilio oportuno
2. Cor. 1. 5. Igitur accedere debemus ipsum patrẽ misericordiarũ & deũ totius cõsolationis ac fontẽ gratiarũ, potius quã sanctos
1. Ti. 2. 6. Vnus est mediator dei & hominum, Christus Iesus: cur ergo nos uolumus facere plures mediatores sanctos.

Porro

Porrò quod de Baruch & Machabeis fuit adductum, dicunt illos libros non esse canonicos. 7

Ad Hieremiam respondet Zuinglius hæreticus. Si Moyses & Samuel adhuc in humanis essent ac pro populo isto intercederent. uinceret indignatio gratiam. 8

Diluuntur ista per Catholicos.

¶ Hæreticos hic sophysmatibus deceptos ex eo liquet, quod aliqua per eos inducta, æquæ tollunt intercessionem Christi: & omnia tollunt, æque preces uiuorum, sicut mortuorum: quorū tamen intercessionem negare non audent, quantūuis impij & blasphemi.

¶ Fatemur petendū, petendum in nomine Iesu, petendū cū fiducia: at illa non excludunt sanctos: quia & per sanctos uelut membra, petimus in nomine Iesu eorum capitis. Et licet deus sit optimus misericordißimus, tamen est ordinatißimus: disponit omnia suauiter, & inferiora per media ducit ad superiora ait Dionysius. sic ad .1.2.3.4. De primo.

¶ Omni placet accedamus fontem gratiæ & patrē misericordiarum, at commodius faciemus illud per sanctos: quia deus noster ignis consumens est: merito timemus, ne pereamus à facie eius, sicut fluit cæra à facie ignis, ob hoc mediatores quærimus & intercessores. De quinto

¶ Vnus est mediator redemptionis Iesus Christus, quia ille solus redemit genus humanum, non est aliud nomen sub cœlo, in quo oporteat nos saluari. De sexto. Actu. 4.

¶ Omnes canones ecclesiæ de canonicis scripturis enumerant Machabeos, quare ostendant hæretici, ubi iudicatum sit libros canonicos esse, & inuenient istos. Licet in synagoga, non De septio.

li.18.de ciui- gogo, non fuerint canonia ut testis est Augustinus.
tate dei.

Hoc est Haereticorum propriū torquere scripturā, nam cū ipsi semper exigant claras scripturas, & nullas admittant glossas, cur iam allata clara scriptura, extrariam adfert glosam, deus dicit si starent: non dicit si uiuerent & starent: potißimum, cum illa gloss. non sit fundata in scriptoribus, in concilijs, in sanctis patribus.

Dominus praecipit offerre holocaustum uiris sanctis, quorum ipse faciem suscipit, Iob. 42. ca.

De imaginibus Crucifixi & sanctorū.

Licet gens Iudaea esset propensior in Idololatriā, tamen imagines aliquas deus eis praecepit.

Exod. 25. Duos quoq; Cherubin aureos & productiles facies ex utraq; parte oraculi: Cherub unus sit in latere uno, & alter in altero.

Numeri. 21. Locutus est dominus ad Moysen. fac serpentē aeneum, pone eum pro signo.

Damascenus li. 4. affirmat nos habere usum imaginum ex traditione apostolorum.

Eusebius li. 1. ecclesiasticae historiae, & Damascenus referūt, Christum misisse imaginē uiuificae faciei suae Abagaro Edesenorū regi: asseruatur Genuae in eccl'ia S. Bartholomei.
S. Lucas Virginem Mariam depinxit, ut celebris fama est per ecclesiam. Approbatus fuit imaginum usus in concilio Niceno secundo. In Constantinopolitano sub Hiere. in tribus concilijs Lateran. sub Gregorio. 2. & 3. & Stephano & in concilio Francfordensi ad Maenum haeresis Feliciana fuit damnata, quam spurij ecclesiae suscitare nituntur.

Grecā

Græci imperatores centum annis tyrannicæ impugnarũt usum imaginum: & fuit potior causa transferendi imperium in Germanos.

Beda inquit. Imagines fieri in ecclesia dei, nulla diuina litera uetuit. Carolus magnus quatuor libros scripsit cõtra uolẽtes tollere imagines: unde Thuricen. fundatorẽ eorũ et patronum Carolum potius sequi debent cum ecclesia catholica, quã hæreticum Zuinglium. Carol. mag.

Vtilitas imaginum est, q̃ instruunt simplices, admonent sãentes, afficiunt omnes.

Decet enim deum uisibilem factũ in humano habitu, uisibili imagine præsentari: Et Luther uel in hac parte sapit, q̃ Carlstadiũ imagines destruentem & delentem ex Saxonia curauit proscribi, & pro uiribus hæresi Felicianæ resistit.

Obijciunt Hæretici.

Non facies tibi sculptile, neq; omnem similitudinem quæ est in cœlo desuper, & quæ in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis sub terra. Simile dicit Exodi eodem in fine. Deuterono. 4. & 5. & 27. & multis alijs scripturis uete. testa. Exodi. 20.

4. Reg. 18. Ezechias confregit serpentem æneum, quem fecerat Moyses.

Christus promisit uenire & nunc tempus esse, q̃ ueri adoratores adorent deum in spiritu & ueritate, spiritus autem non afficiatur imaginibus. Ioan. 4.

Porrò subest periculum Idololatriæ sub imaginibus & immundorum cogitatuũ Baldasar Hiebmair qui se Fridberger iam nominat nouicius hæreticus hoc cornutũ facit ar-

gumentum. Aut præceptæ sunt imagines, & tunc ostēdatur scriptura. Aut non sunt præceptæ, & tunc nihil ualent.

Respondet Catholicus.

De primo. Deum præcedentibus & sequētibus explicare mentem suā, nam sicut prohibuit uenerari deos alienos, ita ꝓhibuit imagines illorū, at quia nos sanctos non habemus pro dijs, non prohibemur illorum facere imagines. Nam ante uerba citata inquit. Non habebis deos alienos coram me, Nō facies sculptile &c, sequitur. Non adorabis ea neq; coles. Ecce in illū finem non debent fieri.

2. Para. 9. 2. Regū. 7. Quod si Leo Iud Thuricen iudaico more littere affigitur, q̃ absolute facere imagines sit prohibitum. Consectarium esset Salomonem peccasse, quādo fecit 12. leunculos in solio suo, peccasset sculpēdo boues in mari fusili. Et leones & boues & cherubin in basibus æreis. quis est tā hebes, ut credat nullum fuisse pictorem, nullum sculptorē in Iudea, quis tunc sculpsit cherubin 3. Regum 6.

De secundo Quod Ezechias destruxit serpētem, fuit causa huius abusus populi idololatrantis, nā in loco eodē sequitur. Siquidē usq; ad illud tēpus filij Israel adolebāt ei incensum. Vnde si cōstaret de abusu alicuius imaginis, illa deberet aboleri.

De tertio. Adorandum deum dicimus potißimū in spiritu & ueritate, quod ut faciamus, imagines nos admonent, & ad memoriam reducunt. Nam spiritu nō excludere signa sensibilia, indicium nobis præstant sacramenta, quæ sunt in sensibilibus signis instituta.

De quarto. Nullum periculū subest idololatriæ, quia facillime poßunt instrui simplices ad rectificandū eorū intentionem, puta q̃ uenerationē referant non ad imaginē ipsam, sed ut Basilius docet

docet ad Prototypũ. Lasciuia pictoribus inhibenda est.

Liquet ex puncto primo & secũdo ac quarto, quã uere cor nutũ sit hoc argumentum muscæ illius Aegyptiacæ, non est hoc præceptum in scripturis, ideo non obseruandum. quinimo hoc cornu eum impetamus, aliquid esse inscriptu ris præceptũ, & tamen non obseruandũ, ut de sabbati san ctificatione, de non comedendo sanguinem, suffocatum &c. Sufficiat catholico, quod ecclesia constituit imagines sancto rum uelut utiles & expediẽtes poni debere in ecclesia, & cornua peccatorum confringentur, Dicam ei dominicam di em celebrare aut est præceptũ & ostendatur scriptura, aut nõ est præceptũ, itaq; nihil ualet, quod nec hæreticus dicet. De quinto.

De Missæ offitio.

QVomodo à columnis ecclesiæ instituta sit Missæ actio ceremoniosa (ut ita loquar) ex sancto Dionysio apostolorũ discipulo. At quia hæretici nõ noui inauditam in ecclesia dei inuenerunt hæresim, missam non esse sacrificium.

¶ Non est mihi uoluntas in uobis, nec munus accipiam de manu uestra. A solis enim ortu usq; ad occasum, magnum est nomẽ meũ in gentibus, & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda. Prædixit Propheta hic cessationem sacrificiorũ legaliũ, & institutionem sacrificij nouæ legis. Non poteris illud dicere solum fuisse in cruce: quia dicit sacrificari in omni loco, & loquitur tamen de una oblatione, & non est aliud sacrificiũ, nisi corpus Christi, toties in missa repetitum. Malach. 1.

¶ Omnis namq; pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus Ad Heb. 5.

hominibus constituitur, in his quæ sunt ad deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis, qui condoleri poßit his, qui ignorant & errant, quoniã & ipse circundatus est infirmitate, & propterea debet, quemadmodum pro populo. Ita etiam pro seipso offerre, pro peccatis.

¶ Hic Apostolus diffinit præcipuum officiũ, unũ pontificis. s. offerre pro peccatis, Et quum Hæretici negant unum posse offerre pro alio, Paulus docet eum offerre pro peccatis populi & sui.

Ab apostolis traditam Missam aũt q, Ignatius apostolorum discipulus qui uidit Christum, ad Smyrnen. (inquit) propterea non licet episcopo neq; sacrificiũ Imolare, neq; missas celebrare.

Et quia nullũ est sacrificium reale noui testamenti (quia cor contritum semper est sacrificiũ) nisi corpus Christi, & tamen in ue. testa. plura fuerunt sacrificia, omnia Christi sacrificiũ repræsentantia.

¶ Hirenæus Lugdun. li. 4. ca. 31. Eum qui ex creatura panis est, accepit & gratias egit dicens. Hoc est corpus meũ Et calicem similiter: qui est ex ea creatura secundũ nos, suũ sanguinem confessus est, & noui testamenti nouam docuit oblationem, quam ecclesia ab apostolis accipiens, in uniuerso mundo offert deo, uir sanctus & temporibus apostolorum uicinus, non potuit clarius loqui.

¶ Cyprianus Martyr Cæcilio fratri scribit. Admonitus autem non scias ut ecclesia ut in calice offerendo dominica traditio seruetur, neq; aliud fiat à nobis, quã quod pro nobis dominus prior fecit, ut calix qui in commemorationem eis offertur, mixtus uino offeratur. Hæc uerba repetit B.

Augustinus li. 4. de doctrina Christiana.
Et ita Missam dicit sacrificiū Chrysost, super Math. super epistola.2. ad Timo. super epistola ad Hebræos, Similiter B. Ambrosius, Augustinus sæpissime, Gregorius, & alij. Sanctus Andreas ad proconsulem dixit, Se quotidie offerre deo omnipotenti agnum immaculatum. De fide ad Petrū ca. 1.
Ita obseruant omnes Latini, Græci, Chaldei: etiā Schismatici, Hæretici, demptis nouis illis dogmatistis, Vide latius librum nostrum de sacrificio Missæ.

Obijciunt Hæretici.

Vna oblatione consumauit in sempiternum sanctificatos. Ad Heb.10.
Qui non habet necessitatē quotidie, quemadmodum sacerdotes primum pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi, hoc enim fecit semel seipsum offerendo. Ad Heb.7.
Christus per propriū sanguinem introiuit semel in sancta æterna redemptione inuenta. Nunc aūt semel in consumatione seculorū ad destitutionē peccati pro hostiā suā apparuit. Ad Heb. 9. ibi
In qua uoluntate sanctificati sumus per oblationē corporis Iesu Christi semel Missa est testamentū, nō sacrificiū. hic est sanguis noui testamenti, referunt Math. & Mar. Hic calix nouum testamentum in meo sanguine. Quomodo ergo potest fieri sacrificium ex testamento. Ad He.10. Math.26. Mar.14.
Missa est bene recordatio sacrificij et oblationis, ideo Christus nō dixit offerre, sed hoc facite in meā cōmemorationē.

Respondent Catholici.

¶ Textus apostoli expressos & manifestos torquēt hic hæretici contra Missam: Vnde gemina est oblatio Christi. Vna qua corpus suū uiuū obtulit in ara crucis pro salute gene- De primo.

ris humani et omnibus peccatis & de illa sentit apostolus, ostendens excellentiam huius sacrificij, ultra sacrificia legis, quoniam sicut semel mortuus est, ita semel oblatus est. Alia est oblatio, qua fit repræsentatio dominicæ paßionis & oblationis: ubi sacerdos in persona ecclesiæ præsentat deo patri oblationem factā per filiū in ara crucis: Et ideo recte dicitur oblatio recordatiua, Et ita sub sacramento quotidie offertur recordatiue, sicut oblatus est semel in cruce. Tertia est meræ recordatiua, quæ fit in die parasceues.

Et illā secundam oblationē faciunt sacerdotes iussu Christi Hoc facite in meā commemorationē: nam hoc facere, non solum refertur ad sumptionē, sed etiam ad consecrationem & oblationem, alioquin per illa uerba non dedisset eis potestatem consecrandi.

Christus semel oblationē perfecit in ara crucis, & effectus eius quotidie deriuatur ad nos, cum sacerdos in persona ecclesiæ præsentat deo patri memoriam huius oblationis. Hinc fit ut dum prima oblatio meriti fuerit infiniti: secunda limitata est & finita.

Liquet iam cōtra hæreticos, Missam nō solū repræsentare cœnā dominicā, sed & paßionē, mortem, & oblationem. Similiter dicatur ad quatuor sequentia: loquuntur enim de prima oblatione. liquet ex Chriso. dicente de hostia Christi. Et quia semel oblata est illa, oblata est in sancta sanctorū: hoc aūt sacrificiū exēplar est illius idipsum: semper offerimus: nec nūc qdē aliū agnū, crastina aliū: sed semp idipsū proinde unū est hoc sacrificiū. i. Sicut enī q ubiq; offertur: unū est corpus, nō multa corpa, ita etiā & unū sacrificiū, pontifex autem noster ille est, qui hostiā mundantem nos, obtulit, ipsam offerimus & nūc quæ tunc oblata quidē, con

sumi non potest, Hoc aũt quod nos facimus, in commemorationẽ quidẽ fit eius, quod factum est. Ecce quomodo quotidie offerimus unam oblationem, quæ semel oblata est: licet modus offerendi per recordationem & repræsentationem longe differat à prima reali oblatione.

De quinto ℭ Missam esse testamentum proprie dicere non possumus quia & corpus Christi ibi consecratur, & tamen non dicitur nouum testamentũ: Igitur de sanguine quod dixit esse nouũ testamentũ, intelligatur confirmatiue ut sicut Moyses (Ad Heb. 9.) uetus testamentũ confirmaturus, accepit sanguinem uitulorũ (Exodi. 24.) & hircorum &c. & aspersit omnem populũ dicens. Hic sanguis testamenti, quod mãdauit ad uos deus, Ita Christus sanguine proprio confirmauit testamentum nouum, & introiuit in sancta sanctorum.

Porrò multa sunt noui testamẽti, quæ nõ pertinent ad missam, ut Baptismus, clauis sacerdotalis.

Præterea, non sequitur, quia est testamentum: ideo non est (Ad Heb. 9.) sacrificiũ: ut prosequitur rex Angliæ, Et testamentũ secundum apostolũ inuoluit mortem testatoris, & missa est testamentũ, tũc inuoluit mortẽ testatoris, & ita oblationem.

De sexto. ℭ Missa est recordatio paßionis Christi, non nudæ, sicut aliquis laycus simpliciter communicat, sed est huiusmodi memoria, ꝙ ibi est actio repræsentatiua totius paßionis, & hoc dixit Christus facite. Non solum dixit sumite: sed facite. hoc est (coniunctus prioribus & subsequentibus) consecrate, offerte, sumite.

Sicut igitur iuge fuit sacrificiũ in ue. testa. ita sit iuge sacrificiũ in lege gratiæ Christus Iesus saluator noster, nisi dum Antichristus aduenerit, tunc cessabit ad tempus.

De Votis.

Vota esse reddenda scriptura docet, natura dicat & honestas imperat.

Psal. 75. Vouete & reddite domino uestro, omnes qui in circuitu eius offertis munera.

Psal. 21. Vota mea reddam in conspectu omnium timentiũ eum.

Psal. 65. Tibi reddam uota mea, quæ distinxerunt labia mea.

Nume. 6. Ista est lex nazaræi. Cum uouerit oblationem suã domino tempore consecrationis suæ, & ab initio. Vir siue mulier cum fecerint uotũ ut sanctificentur, & se uoluerint domino consecrare à uino, & omni quod inebriari potest, abstinebunt. 1. Vuas recentes siccasq; non commedent &c. Nouacula non ascendet super caput eius.

Ecclesi. 5. Si quid uouisti deo, ne moreris reddere: displicet & infidelis & stulta promißio, sed quodcunq; uoueris redde, multoq; melius est nõ uouere, q̃ post uotũ, ꝓmissa nõ reddere.

1. Timo. 5. Adulescentiores uirgines deuita: cũ enim luxuriatæ fuerint in Christo, nubere uolunt habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.

Si uiduæ iuniores dãnatione habẽt, qa primã fidẽ irritã fecerũt, quid tũc de Monachis fratribus & Nonnis nostris

Deut. 23. Cũ uotũ uoueris domino deo tuo, nõ tarderis reddere: qa reqret illud dominus deus tuus: & si moratus fueris, reputabitur tibi i peccatũ: si uolueris polliceri absq; peccato eris.

Lucæ. 1. Maria uouit castitatem. Quomodo fiet hoc, quoniam uirũ non cognosco. uirginitatem seruare propono.

Iere. 35. Rechabitæ dixerũt. Nõ bibemus uinũ, quia Ionadab filius Rechab pater noster præcepit nobis dicẽs. Nõ bibetis uinũ uos & filij

uos & filij uestri usq; in sempiternũ, et domũ nõ ædificabitis, & sementẽ non seretis & uineas non plantabitis nec habetis, sed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus uestris &c. & commendantur ibi à domino.

Et uota perpetua esse meliora propter perseuerantiam.

Confido in hoc ipsum: quia qui cœpit opus bonum in uobis, perficiet usq; in diem Iesu Christi. Philip. 1.

Omnia possum in eo qui me confortat. Philip. 4.

Sunt eunuchi qui seipsos castrarunt propter regnum cœlorum, qui potest capere, capiat. Math. 19.

Dico aũt non nuptis & uiduis, bonum est illis si sic permanserint sicut & ego, q, si se non continent nubant. 1. De uirginibus præceptum domini non habeo, cõsilium aũt do tanquã misericordiã consecutus à domino, ut sim fidelis. 1. Cor. 7.

Constat iam iure diuino licitum esse uouere, & præceptum exequi, de continendo, de non bibendo uinum &c.

De quo latius in sequentibus.

Obijciunt Hæretici.

Christus donauit nobis libertatẽ: uota redigũt in seruitutẽ 1

Christus uoluit consilia esse libera, & uotarij faciunt illa præcepta 2

Sunt adinuẽtiones hũanæ & addũt ad scripturã. Deut. 12. 3

Non addes ad uerbũ qd' locutus sum, nec minuas. Apoc. 22.

Si quis apposuerit ad hæc, apponet deus super illum plagas scriptas in hoc libro.

Vota non renouãt internũ hominẽ, sed solũ exteriora opera, quæ magis hypocritas faciũt, q̃ sanctos: ideo dixit Paulus. Exerce te ad pietatem, nam corporalis exercitatio ad 4 1. Timo. 4.

modicum utilis est, pietas autem ad omnia ualet.

5 Porrò opera illa externa extinguũt fidem, eneruãt spem, cum illis fiditur, plusquàm misericordiæ dei.

Lucæ. 11. 6. Votarij traditiones suas pluris ducũt, q̃ mandata dei Lu. 11. Væ uobis scribæ & pharisei, q decimatis mentã & rutã, & quóduis olus, & præteritis iudicium & charitatẽ dei.

7 Baptismo fidelis est astrictus ad regulã Euangelicã, præsumptuosum est se uelle ad maiorem regulã coartare, cum omni conatu non poßit plus præstare.

Respondet uotarius Christianus.

De primo. Vota bene redigunt in seruitutem Christi, at hæc seruitus est summa libertas. Imò seruire deo est regnare cum ipso.

De secundo Consilia sunt libera in communi, sed accedente promißione fiunt obligatoria, de hominibus ait præter pactũ seruabo. cur deo pacta non seruaremus. Ideo deus non præcepit uota fieri, sed uota reddi.

De tertio. Etsi regulæ monachorũ & fratrum ab hominibus sint cõditæ, fluũt tamen & fundantur in sacris literis, nam in his nihil aliud habetur, quàm saluberrima monita Euangelij, & cõpendiariæ illius uiæ.

Quomodo nihil debeat addi sacris literis fuit dictũ pũcto. xij. obiectione. ij.

De quarto. Opera externa à regulis dictata, non renouant hominem internum tamen adiuuant spiritum, ne nimiũ corpus aggrauet animã, Quæ si fiant solum ut uideantur ab hominibus, hypocritica sunt, si ad gloriã dei, laudabilia, Apostolus non uult nihil esse exercitationem corporeã, sed modicam esse, si ad pietatem conferatur.

Adeo externa

Adeo externa opera non extinguunt fidē, ut illis maxime nutriatur fides, quia fides sine operibus mortua est, at si quis in operibus præsumeret. Iam ille merito reus esset, si feceritis omnia quæ præcepta sunt uobis, dicite quia serui inutiles sumus. De quinto Iacobi. 2. Lucæ. 17.

¶ Qui negligunt præcepta dei male faciunt, siue sint religiosi siue layci. De sexto.

¶ Vt commodius religiosi perficiant præcepta Euāgelica & quod in baptismo promiserūt, ideo uouent regulas tanquā promouentia, ut expedite deo seruiant. De septimo.

Copiose de his in Schatzgero.

De cœlibatu Clericorum.

CVm in superiori puncto Christus laudauerit se castrantes propter regnū dei, & Paulus uirgines, sequitur improbātes cœlibatū Christū & Paulū conculcare. Scortum & uile prostibulū non ducet uxorem nec eā quæ repudiata est à marito, quia consecratus est deo suo, & panes propositionis offert, sit ergo sanctus: quia & ego sanctus sum dominus qui sanctifico uos. Leui. 21.

Et hodie offerentibus panē uinū, qui de cœlo descendit Luther permittit cōcubinas & scorta ducere.

De summo sacerdote Virginē ducat uxorem, uiduam aūt & repudiatam & sordidā atq; meretricem non accipiet. ibi.

Et uiduā & repudiatā non accipient uxores, sed uirgines de semine domus Israel, sed & uiduam quæ fuerit uidua à sacerdote accipient. Ezech. 44. Deus Moysi non præceperat in præparando ad receptionē legis, ne approquinquarent uxoribus suis, & tamen Moyses inhibuit eis Exo. 19.

Dixit

1.Regū.2. Dixit Achimilech ad Dauid. Non habebo laycos panes ad manū, sed tantū panē sanctū, Si mūdi sunt pueri, maxime à
1.Cor.7. mulieribus manducēt. Volo aūt uos sine sollicitudine esse, qui sine uxore est, sollicitus est quæ domini sunt, quomodo placeat deo, qui aūt cū uxore est, sollicitus est quæ sunt mūdi, quomodo placeat uxori, & diuisus est, & mulier innupta & uirgo, cogitat quæ domini sunt, ut sit sancta corpore & spiritu.

Canon apostolorum, 17 Si quis post baptismā secundis nuptijs fuerit copulatus, aut concubinā habuerit, non potest esse nec episcopus, nec presbyter, aut diaconus, aut prorsus ex numero eorum, qui ministerio sacro deseruiunt.

Concilium Carthagin. Placet ut episcopi presbyteri & diaconi, uel qui sacramenta contrectant, Pudicitiæ custodes ab uxoribus se abstineāt. In ti. 3. dicitur, ut q, apostoli docuerūt, & ipsa seruauit antiquitas, nos quoq; custodiamus.

Cæsarien. Præsbyter, qui uxorem duxerit, ab ordine suo illū deponi debere statuimus, quod si fornicarius fuerit, uel adulteriū cōmiserit, extra ecclesiam abijciatur, & pœnitentiā agat.

Anchirita. Præsbyter si uxorem duxerit, ab ordine deponatur.

Hierony. Hiero. contra Vigilantiū, inuehitur contra episcopos, qui non ordinabant diaconos, nisi prius duxissent uxores, nulli cœlibi credentes pudicitiam. Imò ostendentes, quàm sancte uiuant, qui male de omnibus suspicantur, & nisi pregnantes uxores uiderint &c. Christi sacramenta non tribuūt. Quid facient orientis ecclesiæ? Quid ægypti & sedis apostolicæ, quæ aut uirgines clericos accipiunt, aut continentes: aut si uxores habuerint, mariti esse desistunt. Calixtus Papa statuit ante M. CCC. annos, præsbyteris, diaconis & subdiaconis

subdiaconis, & monachis concubinas habere seu matrimonia contrahere, penitus interdicimus.

Augustinus. Sed forte dicatur. si licet & bonum est nubere: cur sacerdotibus uxores non licet habere. In q. no. & ue. te. q. ul.

Polycarpus. Virgines in casta conscientia ambulate. Ergo tunc erant perseuerãtes in uirginitate sicut Mattheus Iphigeniam consecrauit. ad Philip.

Origenes homilia. 23. super Numeri. Videtur mihi, quod illius solius est offerre sacrificium indesinens, qui indesinenter & perpetue se deuouerit castitati.

Obijcit Hæreticus.

Sacerdotes ueteris legis habebant uxores.

Græci in hunc diem & Calabri habent uxores.

Crescite & multiplicamini. Genes. 2.

Paulus prædixit, uenturos attendentes spiritibus erroris, qui prohibeant nubere. 1. Timo. 4.

Præcipit Tito ut deligat unius uxoris uirum, episcopum. Titum. 1.

Castitas est libera: traditiones faciunt necessariam.

Melius est nubere, quàm uri. 1. Cor. 7.

Votũ de uirginitate est stultum, quia impoßibile, & Papa humanis traditionibus uult mortificare carnem, ubi deberet recurri ad gratiam dei.

In his est radix eorum quæ Ionas
ille impurus contra Fabrũ effutiuit.

¶ Primum diluit Ambrosius super epistola ad Timo. Veteribus idcirco hoc concessum est Leuitis & sacerdotibus uxores ad usum habere, quia multum tempus otio uacabãt à ministerio & sacerdotio, multitudo enim erat sacerdotũ, De primo.

& unusquisq; certo tempore seruebat secundũ institutum David, qui 24. classes constituit sacerdotũ. 1. Nunc aũt omnes à cõuentu fœminæ abstinere debent, quia necesse est eos quotidie in ecclesia præsto esse, nec habere dilationem. Porrò aliquot diebus abstinebant sacrificaturi in ueteri testamẽto. Et sacerdotes ue. testa. tractabant panes propositionis, carnes hircorum, boum, agnorum &c. nostri sacerdotes, corpus & sanguinem Christi tractant.

De secundo Græci habent uxores, at nullus sacerdos apud Græcos ducit uxorem, sed bene qui duxit uxorem uirginẽ ordinatur in sacerdotẽ, q. si uxor moriatur, remanebit uiduus. Coniugatus itaq; efficitur sacerdos, sed sacerdos nunq̃ efficitur coniugatus. Vnde à morte saluatoris nõ est auditũ, sacerdotem duxisse uxorẽ: nisi q. iã temere attentant spurij Lutherani.

De tertio. Præcepit hoc deus, quando erat replenda terra, at modo cœlum, tunc pauci erant prolificantes, iam innumeri, Vnde lex illa non est de permanentibus, Alioquin Ioannes baptista peccasset, qui uirgo permansit, peccasset Maria, quæ uirginitatem proposuit: peccasset Paulus qui consuluisset uirginitatem. Christus non laudasset eunuchos.

De quarto. Ecclesia non prohibet nuptias, sed quando aliqui sunt uoto obligati, prohibet uotũ uiolari, nam ante uotũ liberum erat nubere, sicut coniugatus est prohibitus contrahere, sic ecclesia non uult uouentem tradere potestatem sui corporis alteri, quod tradidit Christo. Tales aũt hæretici, quos prædixit Paulus fuerunt Martion, & Manes qui damnauerunt nuptias.

De quinto Paulus non præcepit episcopum esse coniugatum, alioquin nec ipse, nec Titus fuissent episcopi, sed uoluit episcopũ esse digamum

digamum, ita Hieronymus & alij. Hinc digamum nũ admittit ecclesia hic edocta à Paulo, Et ita hic modum descripsit Paulus intra quem se contineat episcopus, ne ducat secundam uxorem.

Castitas est libera, sed præcepta uouenti, nec tamen repugnat libertati spiritus, sed promouet, nam etiam deus libere producit spiritum sanctum & necessario. De sexto.

Melius est nubere quàm uri, sed bonum est homini mulierem non tangere, Non uult apostolus illum uri: qui à carne tentatur, sed ille uritur, qui à concupiscentiæ flammis superatur, huic melius esset nubere, quã perpetuo in sordibus uolutari, dic contrariũ, & Paulum facies nubẽtem, quia patiebatur stimulũ. fateor difficile est continere: at regnum coelorũ uim patitur, & uiolenti rapiũt illud. Tentamur omnes à carne: at fidelis est deus, qui non patitur nos tentari supra id quod possumus, sed facit cum tentatione prouentũ, ut possimus sustinere. Dicis uotum illud esse impoßibile, Si respicis ad naturam, etiã multa alia sunt impoßibilia nobis: si respicis gratiam dei adiutricẽ, nihil est impoßibile: quia possunt capere, quibus hoc datũ est. Nouũ genus uincendi tentationes carnis adfert nobis hæreticus, ut scilicet desiderijs carnis obediamus contra totam scripturam. De septimo. De octauo. Math. 11.

De Cardinalibus & Legatis sedis apostolicæ.

CHRISTVS associauit sibi. 12. apostolos, & 70. discipulos: illos mittebat ubi opus erat.

Et fecit ut essent. xij. cũ illo: & ut mitteret eos prædicare. Marci. 6.

Lucæ.10. Post hæc designauit dominus & alios septuaginta duos, & misit illos binos ante faciem suam in omnem ciuitatem.
Sic Papa sibi adhibet aßistentes Cardinales: & forte prius in re discipuli fuerunt Cardinales quàm apostoli.
Bernardus ad Eugenium, hi quoq; tibi continuo assistunt, seniores populi, orbis iudices, collaterales, coadiutores.
Isidorus testatur S. Petrum in urbe Roma delegisse sibi assistentes sacerdotes & diaconos.
In sui enim adiutorium assumpsit Linum, Cletum, & Clementem, Linus crescente ecclesia, præsbyteros. 18. & Episcopos 11. consecrauit: sic Cletus, sic Clemens, sic Anacletus fecerunt: Tamen Euaristus primus titulos. i. ecclesias cũ plebibus in urbe Roma præsbyteros diuisit: septemq; diaconos instituit, qui Ro. pontificẽ obseruarẽt. Marcellus aucto iam numero titulos quinq; & 20. in urbe constituit, ut baptismo & sepulturæ oportune prospiceret.
In primitiua ecclesia non dicebantur nisi præsbyteri & diaconi urbis Ro. tamen postea inditum fuit eis nomen Cardinalium ut aliquæ historiæ uolunt sub Pontiano Papa, aliquæ sub marcello, aliquæ sub Siluestro, aliquæ adhuc recentius nomen existimant.
Hinc solent B. Hiero. præsbyterum urbis Romæ appellare, non Cardinalem: licet donatio Constantini indicet antiquius fuisse Cardinalium nomen, tamen reijci non potest, quin Stephanus Papa nomine illo usus sit, quando constituit nullum elegi pontificem, nisi ex Cardinalibus.
Inuenio autem tempore Symachi Papæ & Gregorij secundi 64. fuisse titulos in urbe Roma puta Laurentij, Ceciliæ, Sixti, Marcelli, Susannæ, Anastasiæ, Mariæ trans tyberim,

Ioannis

Ioannis & Pauli &c.
Ad Concilium Nicænum Siluester misit Olium Corduben. episcopum, Victorem & Vincentium præsbyteros urbis Romæ.
Ad Aphricanum concilium in quo fuit Augustinus misit Zozimus Papa Faustinum episcopum potentianum, Philippum & Asellum præsbyteros urbis Romæ. In causa appellationis super depositione episcopi decreuit concilium Nicænum, Papam committere causam episcopis uicinis, aut è latere suo præsbyterum mittat. Ecce Legatos à latere tempore concilij Nicæni, ante M. CC. Annos.
Siluester misit ad concilium Arlaten. Claudium & Habitum præsbyteros, Eugenium & Quinatum diaconos ecclesiæ. Ro.
Tempore martyrum solebant legatos appellare apochrisarios, sicut sanctus Fabianus Papa & sanctus Zepherinus miserunt apochrisarios suos in orientem.
Leo Papa misit ad concilium Calcedon. Paschasium & Lucen. episcopos & Bonifacium præsbyterum Ro. ecclesiæ.
Sub Agathone papa legati ad 6. synodum fuerunt Theodorus & Gregorius præsbyteri Ioannes diaconus.
In septimo synodo legati fuerunt Petrus, Petrus præsbyteri, & Abbas monasterij sanctæ Sabinæ.
In octauo synodo missi sunt Donatus Hostien. Stephanus Ephesinus episcopi, Marinus diaconus ecclesiæ Romanæ, & Anastasius famosissimus bybliotecarius.
Missi fuerant à Leone ad secundam synodum Ephesinam, Iulius episcopus, Hylarius diaconus & Dulatius protonotarius, licet non uoluerint adire synodum, intelligentes dolos Dioscori.
In Sardicen. concilio missus fuit Osius Corduben. (idem qui

in concilio Nicæno) cum Fortunatiano Aquilegien. & Vincentio de Capua.

In concilio Francfordensi ad Mœnũ legati sedis apostolicæ præsidẽtes fuerũt Theophylactus & Stephanus episcopi, quando hæresis Feliciana fuit damnata, quæ usum imaginum in ecclesia prohibebat. Fusius ista reperies libro nostro de primatu Petri.

De Excommunicationibus.

Math. 18. Potestatem excommunicandi instituit Christus apud Mathæum loquens de fraterna correctione post alia inquit. Dic ecclesiæ, Si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.

1. Cor. 5. Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, iam iudicaui ut præsens, eum qui sic operatus est, in nomine domini nostri Iesu Christi, congregatis uobis & meo spiritu, cum uirtute domini Iesu tradere huiusmodi sathanæ in interitum carnis, ut spiritus saluus sit in die domini nostri Iesu Christi.

1. Timo. 1. Quidã circa fidẽ naufragauerũt: ex q̃bus est Hymenæus et Alexãder, quos tradidi sathanæ, ut discãt nõ blasphemare.

Au. q. 39. Augustinus in quæstionibus uet. testa. Hoc iam in ecclesia dei agit excommunicatio, quod in ueteri lege fuisse legitur interfectio. Et alibi nihil æque formidare debet Christianus, q̃ separari à corpore Chri, loqtur de excõmunicatiõe.

Iudicũ homelia. 2. Origenes. Non solum per apostolos suos deus tradidit delinquentes in manus inimicorũ, sed & per eos, qui ecclesiæ præsident, & potestatem habent non solum soluendi, sed & ligandi, traduntur peccatores in interitum carnis, cum

pro delictis

pro delictis suis à corpore Christi separãtur, prosequitur postea, quomodo homines dupliciter traduntur in potestatem Zabuli.

Ambrosius super Psal. 118. Loquens de excommunicatione subdit. Recte ergo & sacerdos uulnus ne latius serpat à toto corpore ecclesiæ, quasi bonus medicus debet abscindere, & prodere uirus criminis, quod latet. sermone. 5.

Si quis uenit ad uos, & hanc doctrinam non affert, ne recipiatis eum in domũ: nec aue ei dixeritis, qui enim dicit illi aue, communicat operibus eius malis. 2. Ioan.

Obijcit Hæreticus.

Excommunicatio non est pœna, sed una declaratio: quia qlibet per peccatũ excõmunicat seipsum, & postea iudex declarat illum esse excommunicatum. Excommunicatio est medicinalis li. 6. de sen. excom. c. cum medicinalis. Ideo non est timenda, sed amanda.

Respondet Catholicus.

Excommunicatio est pœna inflicta à iure uel ab homine, et non solum declaratio pœnæ, nam clare B. Paulus indicat Corinthium non traditum diabolo, sed tradendum. De primo.

Porrò q inquit. quemlibet per peccatum seipsum excommunicare, uerũ est excommunicatione minori, sed illa licet priuet hominẽ gratia diuina, tamen adhuc manet peccator unitus ecclesiæ, & mystico corpori ecclesiæ coniunctus, tãq membrũ aridum: ut in excommunicatione maiori præscinditur de corpore. Et illius geminæ excommunicationis meminit Origenes in illa homelia ij. super Iudicum.

Præterea si etiam per peccatum quis se tradet diabolo, tamen per

men per sententiã ab homine uel à iure latam, diabolus adhuc maiorem in eo accipit potestatem. liquet de Iuda, quem primo inuasit diabolus, cum iã cogitasset tradere Christũ.
Lucæ.22. Intrauit autem Sathanas in Iudam (ait Lucas) & abijt & locutus est cũ principibus sacerdotum &c. Et Ioan. ait. Cũ
Ioan.14. diabolus misisset in cor, ut traderet eum Iudas Simonis Iscarioth &c. tamen postea adhuc magis intrauit & possedit eum diabolus, eodem Ioanne dicente: Et cum intinxisset panem dedit Iudæ Simonis Scarioth, & post bucellam introiuit in eum sathanas.

De secundo. Excommunicatio est medicinalis, uerum si non contemnatur, nam ex fine dicitur medicinalis, quia ordinatur ad hũc finem, quod ille resipiscat, & pœniteat. ac satisfaciat ecclesiæ: nullus aũt amabit excommunicationẽ, nisi qui obstinatus magis uult tradi sathanæ quã seruire Christo, Et ab ecclesia uult haberi, sicut ethnicus & publicanus.

De bello contra Thurcas.

Subexistente rationabili causa, belligerare possunt Christiani in Thurcas, & Hæreticos.

Lucæ.3. Interrogabãt Ioannem & milites dicentes. Quid faciemus & nos? & ait illis. Neminem concutiatis neq; calumniam faciatis, & contenti estote stipendijs uestris. Liquet quia bellum nõ prohibuit, sed bellantibus modum imposuit.

Roma.13. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, non enim potestas nisi à deo .i. Si autem malum feceris, time: nõ enim sine causa gladium portat, dei enim minister est, uindex in iram ei qui male agit.

Hiere.48. Male dictus qui prohibet gladium suum à sanguine.

Et totum

Et totum uetus testamentum plenum est, quomodo iussu & auxlio dei. Iudæi non modo restituerunt infidelibus, sed etiam eos inuaserunt.

Hæc dicit dominus exercituũ (.ait Samuel ad Saul.) Recensui quæcunq; fecit Amalech Israeli, quomodo restitit ei in uia cum ascenderet de Aegypto: nũc ergo uade, & percute Amalech & demolire uniuersa eius, Non parcas ei, & nõ concupiscas ex rebus ipsius aliquid, sed interfice à uiro usq; ad mulierem, & paruulum atq; lactantem, bouem & ouem, camelũ & asinum. Quis iam fuit cõsiliarius domini, aut quis nouit sensum eius, quando sit tempus, ut uelit puniri Thurcas per Chistianos, sicut puniuit Amalechitas per Iudæos. 1. Regũ. 15.

Augustinus ad Bonifaciũ Comitẽ, utile tibi tuisq; dabo consilium, arripe manibus arma, oratio aures pulset autoris. Et contra Faustum Ordo naturalis mortaliũ paci accomodatus hoc poscit, ut suscipiendi belli autoritas atq; conciliũ penes principes sit. Principibus dicitur. Eripite pauperẽ & ægenum de manu peccatoris liberarẽt. Cur tunc liberarent de manu Thurcæ, Maxime attento eo, quia magnificat & extollit cultum Machometi sui, in iniuriam creatoris nostri, & quod tertiã prolẽ sibi placentem aufert, in ritu Machumetico nutrit, in perpetuam seruitutẽ hinc gloriosissimus Carolus, Gotfridus, Alphonsi, Ferdinandi, & alij infidelium destructores. Epl'a. 194.

Obijcit Hæreticus.

Bellare contra Thurcas est repugnare uoluntati spiritus, uisitanti iniquitates nostras per illos.

Christianus oratione pugnet, non gladio.
Math.5. Prohibetur defensio, ne nos oppugnamus angariantibus nos.

Respondet Catholicus,

Etiam si Deus uisitet iniquitates nostras per Thurcā, tamē per hoc non inhibet nobis defensionem, alioquin cum nos uisitet per famem, pestem, ignem, bella, morbos: non congruerit nobis ulla prouisio contra famem, ulla medicina cōtra morbos, ulla fuga contra pestem.

Psal.88. Ita enim deus uisitat suos, ut non derelinquat, Visitabo inqt, in uirga iniqtates eorū, & in uerberibus peccata eorū, misericordiam aūt meam non dispergā ab eo, neq; nocebo in ueritate mea.

De secundo Exodi.17. Fateor iustum bellatorē pulsare Deū orationibus, attamen arma in manu capiat cum Machabeo, nam Moyse orante in monte, Amalech uincitur gladio Iosue, Orent qui domi manent, alij arma in Thurcas ferant.

De tertio. Ex consilijs & operibus perfectorum Lutherani faciunt præcepta, & cum adeo amari sint, ut nec uerba poßint pati Catholicorū etiam pia, serui iniquitatis uolunt ut uerbera patiamur Thurcarum, desolationē templorum uiolationem uirginum. &c.

Sperandum est potius post tot ærumnas & calamitates Christianitatis, amißis duobus imperijs & 56. regnis. deus tandem misereatur nostri, & decantemus gaudenter Filia Thurcæ misera, beatus qui retribuet tibi retributionem quam retribuisti nobis.

De Immuni-

De Immunitate & diuitijs Ecclesiarum.

Nolite tangere Christos meos. Psal. 104.
Quis extendet manũ suam in Christum domini. hoc dixit 1.Reg.26.
de unctione regis, quid de unctione sacerdotis.
Ignatius ad Philadelphien. Principes subditi estote Cæsari Ioan. euan.
milites Principibus, diaconi præsbyteris, ut sacrorũ admi- discipulus.
nistratoribus, præsbyteri uero & diaconi atq; omnis cle-
rus simul cũ omni populo & militibus atq; principibus,
sed et Cæsares: obediant episcopo, Episcopus aũt Christo,
sicut patri Christus, & ita unitas per omnia seruatur.
Ignatius ad Schmyrnen. Sacerdotum summa est omniũ bo
norũ, quæ in hominibus constant, q si quis inhonoraue-
rit, deũ inhonorat, & primogenitũ totius creaturæ.
Iosue diuisit sacerdotibus & Leuitis 48. ciuitates ad habitan Iosue.21.
dum, & ut Hieronymus ad Fabiolam ait. Octo millia leui
tarum alenda in singulos dies.
Quis militat stipendijs suis unquã? quis plantat uineã, & 1.Cor.9.
de fructu eius nos edit.1. scriptũ est in lege Moysi. Non al
ligabis os boui trituranti.1. Si nos uobis spiritualia semina
uimus: magnum est, si nos carnalia uestra metamus.
In ue. testa. habuerunt decimas, primogenita, primicias, par
tes de uictimis, oblationibus & sacrificijs.
Christus habuit procuratorẽ Iudam, qui loculos habebat, Ioan.13.
& portabat ea quæ mittebantur.
Iohanne uxor Chuzæ procuratoris Herodis, & Susanna Lucæ.8.
& aliæ multæ, quæ ministrabant ei de facultatibus suis.
Quotquot enim possessores agrorũ aut domorum erant, Actu.4.

uendentes afferebant pretia eorũ, quæ uendebant, & ponebant ante pedes apostolorum. Vnde in primitiua ecclesia fiebant collectæ pro sustentatione cleri, quibus deficientibus successerunt beneficia.

1. Timo. 3. Oportet episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris uirũ, sobriũ, ornatum prudentem, pudicũ, hospitalẽ &c. & quomodo poßit esse hospitalis si nihil haberet.

Gregorius Ciriaco Constantinopolitano. Quisquis in loco regiminis est, aliquando necesse habet etiam terrena cogitare, & exteriorũ quoq; curam gerere, ut grex commissus ualeat ad ea, quæ sibi sunt explenda subsistere.

A pastoribus lex creuit in regalem maiestatem.

A piscatoribus Euangelium creuit in imperialẽ maiestatẽ.

Et in registro Gregorij paßim reperiuntur epistolæ de administratione temporaliũ, unde etiam illo tempore habuit præfectos ærarios in Sicilia & prouincia, ut manifestũ fiat etiam tempore Gregorij fuisse patrimoniũ Petri. In epistola Clementis. Si qui ex patribus negotia habent inter se, apud cognitores seculi non iudicentur, sed apud præsbyteros ecclesiæ, quicquid est derimatur, & omnino obediãt statutis eorum.

Conciliũ Carthagin. Placuit, ut quicunq; clericus ab imperatore cognitionem publicorum iuditiorum petierit, honore proprio priuetur.

Gaius papa martyr statuit. Ne laycũ sacris initiatos, coram seculari iudice conueniant.

Dionysius ad Demophilum de correctione episcopi. At si quis forte inter ipsos à recto tramite deuiauerit, is ab æqualibus atq; sui ordinis sanctis corrigatur, ut nõ ordo in ordinem ruens

dinem ruens cuncta permiſceat, ſed unus quiſq; in ſuo ordine, ſuoq; offitio maneat.

Origenes qui tempore martyrũ uixit, ubi adhuc erant imperatores gentiles.

In homilia 20. ſuper Lucã. explicat ſubiectionem præſbyteri ad epiſcopum, ſicut Ieſus fuit ſubditus parentibus.

Iulianus apoſtata, Chriſto aduerſarius, clericis ſubtraxit omnia priuilegia & honores.

Quæ pijßimi imperatores Catholici Conſtantinus, Theodoſius, Marcianus, Valentinianus, & alij religioſi animi principes decreuerunt: quia ſunt omnibus obuia C. de ſacroſanctis eccleſijs, & de clericis & epiſcopis. Ideo referre poſtponimus. Archadius Hono. gra.

Conſtantinus imp. in concilio Nicæno noluit accipere libellos contra epiſcopos, & dixit. Vos dij eſtis à uero deo conſtituti, Ite & inter uos cauſas diſponite, quia dignum non eſt, ut uos iudicemus deos.

Petrus princeps apoſtolorum non refutabat ſumptus. Ambroſius ſupra prima ad Corinth. 9.

Obijcit Hæreticus.

Chriſtus paſſus eſt ſe iudicari à iudice layco Pilato, & teſtimonium perhibuit ei, quia haberet ſuper eum poteſtatem deſuper. Itaq; Chriſtiani ſacerdotes non debent refugere iudices laycos. Obijcit de opibus non poßideatis aurũ & argentum in crumenis ueſtris. Math. 9.

Reſpondet Catholicus.

Egregiam rem moliris, ut omnes iudices Chiſtiani ſunt Pilati & Herodes: Chriſtus maniſeſte obiecit peccatum Pila-

lato, quia is qui tradiderat eum maius peccatum habebat: Quod autem dixit Pilatum habere potestatem desuper, Si ad deum referatur, accipitur permissiue: permisit deus hoc Pilato: oblatus est enim quia uoluit.

Non possideatis aurum & argentum in crumenis uestris, dehortatur Christus tenacitatem possessionũ nomine, non aurũ & argentum, alioqui cõtra seipsum dixisset qui ipse loculos habuit. Et Lucæ. 22. Sacculum peram & gladium habendum præcepit.

De Indulgentijs.

Quia indulgentiæ sunt duntaxat satisfactoriæ, pœnæ pro peccatis debitæ: ostendamus aliud esse meritum, aliud satisfactionem.

Philip. 2. De merito Christi dicitur. Propter hoc deus exaltauit illum & donauit illi nomen, quod est super omne nomen. Ecce quid meruit sibi.

Lucæ. 22. Math. 26. De satisfactione eius dicitur. Hic est calix nouum testamentum in sanguine meo: qui pro uobis effundetur in remissionem peccatorum, ecce quid meruit nobis.

Leui. 4. De offerente hostias pro peccatis dicitur. Et rogante pro eis sacerdote, propitius erit ei dominus. Non de culpa, sed de pœna, nisi per intercessionem.

Colossen. 1. Nũc enim gaudeo in passionibus meis pro uobis & adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi in carne mea, pro corpore eius quod est ecclesia.

Expende catholicæ, quia miseriæ sanctorum adiungendæ sunt pressuris Christi, ad cõmunem ecclesiæ utilitatem. Et est iste thesaurus meritorum, de quo dicit ecclesia, precibus

sia, precibus & meritis sanctorum. Nam q. Paulus adimpleuit, quis negabit de alijs sanctis crucem Christi portantibus & eum sequentibus.

Cui donastis aliquid & ego. Non donauit culpã, sed pœnã. 2. Cor. 2.
Certũ est Gregoriũ magnum dedisse indulgentias ante D. CCCC. annos, & ita postea obseruatũ per omnẽ ecclesiã. Mirantur hæretici, quia papa remittit tertiã & mediã partem pœnarũ, aut plenarie indulgeat, Cũ ipsi nõ uerecũdentur asserere, quẽlibet sacerdotẽ à culpa et pœna absoluere: ipsi remittũt totã pœnã, & nolũt papã remittere partem. Indulgentiarũ Euangelij figura fuerũt iubilei in ueteri testamento. Leuiti. 25. De his sumus contenti, eo quod habeamus solidum fundamentum in S. Paulo, ne credamur diligentiores in causa lucrosa.

Porro quod uniuersa recepit, credit, & tenuit ecclesia, quo modo posset esse in fide erroneũ, at uniuersitas ecclesiæ per mundũ dispersa recepit indulgentias à tempore Gregorij magni (nisi q. in paucis hæreticorũ angulis alicubi inceperunt reijcere) Et concilia generalia approbauerunt, sicut sacrũ concilium Lateran. celeberrimum sub Inno. iij. in quo & saluberrima constitutio omnis utriusq; edita est, limitauit autoritatẽ minorũ prælatorum in concessione indulgentiarum: Et sacrum concilium Viennense approbauit indulgentias Vrbani quarti pro uenerabilis Eucharistiæ ueneratione: Et omnis ecclesia ex Germanis, Gallis, Hispanis, Italis, Anglis, Hungaris, Polonis, Dacis. Scotis &c. reuerenter suscepit iubileos in Roma à Ro. Pontificibus cũ plenarijs indulgentijs celebratos.

De Purgatorio

Purgatorium esse, satis constat ex scriptura, eccle sia & patribus.

1.Cor. 3. Si quis super ædificat super fundamentum hoc aurũ, argentum, lapides preciosos, ligna, fœnum, stipulã, uniuscuiusq; opus manifestum erit: dies enim domini declarabit, qui in igne reuelabitur, & uniuscuiusq; opus quale sit, ignis probabit: Si cuius opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem saluus erit, sic quasi per ignem.

Liquet facientem etiã opera cremabilia, sicut patet in die iudicij particularis uniuscuiusq;, cum tamẽ saluũ fieri per ignẽ, nõ inferni, quia ibi nulla est redemptio.

Sic intellexerũt illum locũ Pauli Beatus Ambrosius, B. Hieronymus, B. Augustinus, B. Gregorius, Altuinus.

Math. 5. Iudex tradat te ministro, & in carcerem mittaris, Amen dico tibi, nõ exies inde: donec reddas nouißimũ quadrantẽ.

Hunc carcerem B. Ambrosius intelligit purgatorium.

Math. 12. Qui dixerit uerbũ contra spiritum sanctũ, nõ remittetur ei, neq; in hoc seculo, neq; in futuro. B. Gregorius illa uerba ponderat & dicit. De quibusdã culpis ante iudicium purgandis, ignis credendus est, pro eo q̃ ueritas dicit. qui dixerit uerbũ contra ss. &c. in qua sententia datur intelligi, quasdã culpas in hoc seculo, quasdã ĩ futuro posse relaxari.

Ita etiam intellexit B. Bernhardus super Canticas.

2.Mach. 12. Iudas Machabæus facta collatione, duodecim millia drachmas argenti misit Hierosolymã, offerri pro peccatis mortuorum sacrificium, Bene & religiose de resurrectione cogitans, nisi enim eos, qui ceciderant, resurrecturos speraret, uanum

uanum uideretur & superfluũ orare pro mortuis &c. Sancta ergo & salubris est cogitatio, pro defunctis orare, ut à peccatis soluantur.

Is liber est in canone ecclesiæ ut testatur prologus ei præfixus & B. Augustinus 18. libro de ciuitate dei, & canon concilij Carthagin. licet non fuerit inter canonicos libros habitus apud Iudæos, ut testatur B. Hiero. in galeato prologo. Sequitur negantem libros Machabeorum esse canonicos, nõ esse filium ecclesiæ, sed spurium synagogæ.

Et Luther met fatetur se scire esse purgatoriũ in disputatione Lipsica, quomodo ergo rem tanti momenti, sicut est purgatorium, spiritussanctus non reuelauit in scripturis.

Græci hanc hæresim recognouerũt & abiurauerũt in concilio Florentino.

Et omnem creaturã, quæ in cœlo est, & super terram & subtus terram, & in mare, & quæ in eo sunt, omnes audiui dicentes. Benedictio sedenti in throno & agno, benedictio & honor, & gloria, & potestas in secula seculorũ. Apo.5.

Triplicem hic ponit ordinẽ laudantiũ deũ. s. in cœlo beatorũ, in terra iustorum, sub terra purgandorũ, quia damnati non laudãt deũ, nec benedicunt sedentem in throno.

Augustinus in lib. de cura pro mortuis agenda approbat suffragia pro mortuis faciẽda autoritate eccl'iæ, Hæc suffragia petijt Monica mater Augustini, ex altaris sacrificio. li.9.confeßi.

B. Ambrosius de obitu Theodosij meminit, cur in ecclesia dei peragatur primus, septimus, tricesimus defunctorũ.

Damascenus affirmat morem orandi pro defunctis ab apostolorum traditionibus manasse.

Augusti. q.1. de Dulcicũ questionibus, testatur purgatoriũ.

M Dionysius

ca. 1. eccles. hier. Dionysius inquit. Quod aūt iustorū preces etiā in uita ista, & nedum post mortem, ijs solis prosint, qui digni sunt, scriptura nos edocet sacro sancta traditio.

Vide libros iiij. EcKij de purgatorio.

De Annatis.

ANnatas id appellant in curia Romana, quod ordinarij locorū nominant medios fructus, & pro cōfirmatione episcopi, solent appellare, redemptionē pallij: cum tamen proprie solus episcopus Bambergen. in Germania habeat pallium, & archiepiscopi.

Nume. 18. ¶ Filijs aūt Leui dedi omnes decimas Israël in possessionem pro ministerio, quo seruiūt mihi in tabernaculo foederis. Et .i. praecipe Leuitis atq; denuncia, cū acceperitis à filijs Israel decimas quas dedi uobis, primitias earum offerte domino: idest decimā partem decimae, ut reputetur uobis in oblationē primitiuorum, tam de areis, quā de torcularibus, & uniuersis, quorū accipitis primitias offerte domino: & date ea Aaron sacerdoti.

In uete. igitur testamento Leuitae & sacerdotes accipiebāt decimas: & Aaron summus sacerdos accipiebat decimā decimarū. Descendūt ergo annatae de iure diuino, quia succedunt in locum decimae decimarum.

Ioan. An. ¶ Annatarū meminit Ioan. Andreae in ca. inter caetera de offi. ordinarij post Hostien. quem citat in huiusmodi sententia. dicit hic Hostien. quod Romanā ecclesiā in annatis exigendis, ubi alioquin nullum ius haberet, excusat necessitas, quia nec de suo posset omnibus prouidere. Et .i. Id iam est de antiquissima consuetudine obtentum. Postea refert quomodo pluries clamauerit, in tantum, quod super eo fuit sermo in Con-

mo in Concilio Vienn. cui præsedit Clemens .5.

¶ Sequitur errasse Platinã & Blondũ. & quosdã consarcinatores grauaminũ Germaniæ, nam inuentum annatarũ tribuunt uel Ioanni 22. uel Bonifacio .9. uel Concilio Constantien. quod Germani faciunt. Quia Clemens .5. præcessit Ioannẽ 22. & Bonifaciũ .9. Et is tamen non inuenit annatas, sed inuentas approbauit ex antiqua consuetudine, Et certe isti duo testes Hostien. & Ioannes Andreæ frangũt mendacia osorum ecclesiastici status.

In Constantien. concili. non fuerunt institutæ annatæ, ut nugantur Centones Germanorum aliquorũ, sed quia aliquæ ecclesiæ decreuerũt in temporalibus, fuit constitutũ, ut illæ ecclesiæ sic depauperatæ reducerẽtur ad iustam taxam, secundũ ualorem ecclesiæ currentẽ. Ideo magis confirmauit annatas. Vnde nullus adhuc publicauit uere, quãdo annatæ fuerint inuentæ: ideo bene dicunt præfati annatas, rem esse antiquißimam.

¶ Sequitur si sacerdotes & episcopi uellent negare annatas summo pontifici, tunc eadẽ facilitate layci negarent decimas sacerdotibus, & sacerdotes recusarent medios fructus dare episcopis: unde ex ecclesia faceremus Babylonem. Id quod strennue contendunt Hæretici, & eorũ adhærentes, diuina humanaq; omnia commiscentes.

De Hæreticis comburendis.

PRima pœna hæreticorũ in no. te. fuit excõmunicatio. Tito .3.
Hæreticum hominem post unã & secundã correptionẽ deuita, sciens quia subuersus est, qui huiusmodi est, & delinquit cũ sit proprio iudicio condemnatus. Eccle. 1. Peruersi difficile corriguntur.

¶ Paulus nouit hæreticos esse incorrigibiles, ideo nõ uincũtur scripturis, nõ persuadentur rationibus.

Eusebi.li. 4. Ioannes Euangelista cũ in balneis Chernitũ hæreticũ repe risset, mox exilijt ad discipulos dicens, fugiamus hinc, ne et balneæ ipsæ corruãt, ĩ qbus est Chernitus ueritatis inimicus.

Deutro.17. Qui superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino deo tuo, ex decreto iudicis moriatur & auferes malum de Israel.

Hæc ratio legis adhuc militat, ut auferamus malũ de medio

Roma. 16. ecclesiæ. Rogo uos fratres, ut obseruetis eos qui dissensiones & offendicula præter doctrinã quã uos didicistis faciunt, & declinate ab illis, huiusmodi enim Christo domino nostro nõ seruiunt, sed suo uentri, & per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium.

Lupus bene arceri debet, sed si aliter non potest consuli saluti gregis, lupus etiã interimendus est, Hæretici aũt sunt

Math. 7. lupi dicente Christo. Attendite à falsis prophetis qui ueniũt ad uos in uestimentis ouiũ, intus uero sunt lupi rapaces.

Deut. 13. Si surrexerit in medio tui prophetes &c. Propheta aũt ille aut fictor somniorum interficietur.

Ioan. 2. Iesus cum fecisset quasi flagellũ de funiculis, omnes eiecit de templo, oues quoq; & boues, & nũmulariorum æs effudit, & mensas subuertit.

Si hoc nũmularijs, quid tunc hæreticis faceret.

1. Timo. 2. Doctrina hæreticorũ noxia uicinis, quia sermo illorum ue

Actu. 5. lut cancer serpit. Saphyra & Ananias à principio nascentis ecclesiæ, propter pusillum pecuniæ, à Petro morte mulctati sunt, quanto magis hæretici animas defraudantes, à successore Petri morte mulctentur?

Augustinus

Augustinus de pœna hæreticorum. Cogunt multas inuenire medicinas, multorum experimenta morborum.
Aliquando libri mathemathicorũ & hæreticorũ fuerunt cõbusti, sicut Augustinus super Ioanne dicit factum suo tempore, Combußit Gelasius Papa Anno domini 4 9 6. Comburi libros.
Et tempore apostolorũ cõburebantur libri curiosi, quanto magis hæretici. Inquit enim Lucas: Multi ex eis qui fuerãt curiosa sectati, contulerũt libros & combusserũt eos corã omnibus, & computatis precijs illorũ, inuenerũt pecuniã denariorum quinquaginta millium. Actu. 19.
Aliquando ubi nulla potestas Christianis erat animaduertendi in corpora, hæreticorũ pœna erat excõmunicatio ut supra ex Paulo, & Cyprianus monet cũ hæreticis nõ lo-
Augustinus refert singulos hæreticos decẽ libris (quendũ. auri mulctari, Gelasinus papa exilio damnauit hæreticos: Hieronymus docet resecandas esse putridas carnes. Et B. Ambrosius Hæresis uelut quædã hydra fabularũ uulneribus suis creuit, & dũ sæpe reciditur pullulauit, igni debito, incendioq; peritura. Augustinus lib. ij. contra epistolam Gaudentij de hæreticis inquit. Hoc hominum genus per imperatoriam curam corrigi debet. Ad Bonifa. libri. 1. de fide ca. 4.
Et super Ioannẽ ad longum docet imperatores & principes catholicos bene facere, q. utantur gladio contra hæreticos, debent enim hæretici affligi & eici à principibus, sicut Agar fuit afflicta à Sara, quando Ismaël ludit cum Isaac.
In promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam. 2. Cor. 10.
Vtinam abscindantur, qui uos conturbant. Ad Gala. 5.
Ecce quàm feruide optat illos abscindi, q. si principes tunc fuissent Christiani, sine dubio obedissent desiderio Pauli.

Super Ioan. Augustinus inquit. Nullus nostrum uult aliquē hæreticum
2.Regū.18. perire, sed aliter nō meruit habere pacē domus Dauid, nisi
Absolon filius eius in bello esset extinctus: sic ecclesia, si
aliquorum perditione cæteros colligit, dolorem materni
sanat cordis, tantorū liberatione populorum.

Leuiti. 4. Educ blasphemum extra castra, & lapidet eum omnis po
pulus, cur non & hæreticum.

Eusebius. Constantinus Impe. Arrium cum adhærentibus damnauit
in exilium, quia nolebat adhærere concilio Nicæno.

C.de hæret. Theodosius imp. puniuit hæreticos Manichæos omnium bo
l.maniche. norum possessione, & omni successione priuauit, admisit
l.Arriani. desuper inquisitionem fieri post mortem.

Idem decreuit cum Valentiniano, ne Manichæi in sola Ro-
ma conueniendi morandiq; habeant facultatem, decernit
quoq; eos ultimo supplicio tradendos.

l. quicūq;. Idem statuit libros hæreticorum diligenti studio inquiri ac
publice cōburi. Valentinianus & Marcianus omnes dam-
nauerunt hæreticos, & perpetua deportatione damnaue-
runt tenentes libros contra Calcedon. concilium, Vltimo
supplicio coerceri mandarunt illicita docentes, & denuo li-
bros mandant comburi.

Comburatur itaq; Luther cum libris suis
& adhærentibus & fautoribus.
Aut quod deus per misericordiam suam
donet conuertantur & uiuant.

Obijciunt Hæretici.

1 Apostoli nunquā petierunt à principibus terræ ut uim in-
ferrent hæreticis.

2 Euangelium & Paulus nihil huiusmodi docent.

Disputandum

Disputandum est cum haereticis, & gladio spiritus uincendi sunt, quod est uerbum dei.

Diluuntur per Catholicos.

¶ Hanc obiectionē mouerunt Donatistae contra Catholicos, ut testatur Augustinus super Ioan, & alijs pluribus locis, & respondet. Quis tunc in Christū crediderat imperator, quod ergo non fuit petitū ab apostolis, non fuit quia haeretici nō mererentur, sed quia gladius gentiliū principū & imperatorū nondū seruiebat euangelio, at mox Cōstantinum baptisatū implorabant catholici contra Haereticos: Nam si imperatores puniūt furta, homicidia, rapinas adulteria, periuria, cur non punirent haereses & sacrilegia? De primo.

¶ Decuit fidem Euangelij, sicut nascendo, nō inniti humanae sapientiae, ita nec humanae potentiae, usq; quo diademata regum se inclinarent saluatori: attamen Paulus desiderabat abscindi eos, qui conturbabant fideles. De secundo

¶ Diui Petri autoritate docemur esse parati reddere rationem omni poscenti de ea, quae in nobis est fide, tamē Paulus satis indicat post alterā correptionē deuitandū haereticū, nō cū eo disputādū, et assignat clarā rationē huius, q̄a subuersus sit. Huius rei peritus Tertullianus latissime ostendit, nō disputandū cū haereticis: quia potius sit standū fidei antiquorū, quā disputandū de scripturis. Et pluribus hanc rē agit, omnino depingēs Lutherum, quomodo tractet sacras literas, At latius hic agamus, cū haeretico non disputandū. De tertio. 1. Pet. 3. Tit. 3. De praescri pti. haereticorum.

Non disputandū cū Haereticis.

Quamuis de Luthero & Lutheranis non sit dubiū, quin sint haeretici damnati, & pro talibus habendi, quia ipsi re-

uocant hæreses sæpe damnatas, Arrij, Manichei, Heluidij, Iouiniani, Vigilantij, Euticæs, Feliæs, Albigensiũ, Valdensiũ, Ioannis Vicleph, Ioannis Husz, & aliorũ hæreticorũ: ideo contra eos non est disputandum.

?. maiores 14.q.1.

Nam Gelasius Papa inquit. Maiores nostri diuina inspiratione cernentes necessario precauerũt, ut quod contra unãquanq; hæresim, coacta semel synodus pro fide cõmunione, & ueritate catholica atq; apostolica promulgasset, non sinerent nouis post hac retractationibus mutilari, ne prauis occasio preberetur, quæ medicinaliter fuerant statuta pulsandi, & ea quæ sequuntur.

?. nemo c. de sum. trin. et fid. cath.

Idem uoluit Marcianus Impe. Iniuriã facit iudicio Reuerendißimæ synodi, si quis semel iudicata ac recte disposita, reuoluere & publice disputare contenderit &c.

Præterea hæretici non quærũt disputationẽ, nisi multis malicijs inuolutam. Nã pleriq; eorũ adeo pertinaces sunt, ut libere promittant se articulos usq; ad mortẽ defensuros, quare liquet eos esse ĩcorrigibiles obstinatos, et pertinaces & qui non sint docibiles dei, sed innitantur proprie prudentiæ, & ponant obstaculum spiritui sancto.

Iterum patet de Lutheranis hæreticis, quod fraudulenter obtendũt disputationẽ, nã quærũt disputare, nõ corã doctis & literatis ac in Theologia exercitis, sed coram indoctis, uulgaribus laycis, quorũ capacitas se nullo modo extendit ad iudicanda huiusmodi mysteria fidei. Nam quomodo hæretici uenirẽt ad disputationẽ corã doctis, cũ sciãt Theologos studiorũ generaliũ Galliæ, Hispaniæ & Angliæ cõtra eos conclusisse & studia generalia Germaniæ quæ fuerunt famata in Theologia, ante ortum huius hæresis, similiter

damnasse

damnasse Lutherum.
Addatur his, q in disputando finem intendūt peruersum scilicet, q ad se trahant laycos, alioquin clericis oppido infestos, & illos in odium cleri amplius accendant.
Præterea articuli Lutherani sunt huiusmodi, ut si in disputatione proponantur, Iam mysteria fidei nostræ, autoritas ecclesiæ & conciliorū ludibrio exponatur, Nā quod scandalum oritur non modo apud simplices fideles, sed & apud Iudæos & infideles. Si audierint ea in fide nostra in dubiū uocari, quæ à sanctis patribus & concilijs ante M. annos, ante M. & CC. ante M. & CCC. fuerunt constituta & decreta, & ab ipso apostolorum tempore, quis uel micam habens fidei uel prudentiæ, ista poterit iudicare disputanda, coram frigidis & male sentientibus laycis.
Et quia dum cōstat de eorū subuersione & pertinacia (nolunt enim admittere aliū iudicē, quā scripturā, quam uolūt interpretari secundū propria capita) clare apostolus Paulus interdixit disputandum cum his.
Noli uerbis contendere, ad nihil enim utile est, nisi ad subuersionem audientium. 2. Timo. 2.
Stultas & sine disciplina quæstiones deuita, sciens quia generant lites. ibidem
Stultas aūt quæstiones & contentiones & pugnas legis deuita, sunt enim inutiles & uanæ. Ad Tit. 3.
Quo fit ut si non idoneus iudex detur, nunq̄ sit finis disputandi, idoneū aūt iudicē nō recipit hæreticus, quia propriū est hæreticorū ait Aug. cōtra Faustū, fugere disputationē.
Nam semper reperiūtur temerarij, pertinaces & proterui, qui nullā satisfactionē solutionis recipiunt, sicut Moysi restiterūt Ioannes & Mambres, Ita hæretici resistunt ueritati, homines libro. 22. 2. Timo. 3.

tati, homines corrupti, mente reprobi circa fidem, sed ultra non proficient.

Catholici ergo debent uitare disputationem cũ huiusmodi, quia honor est ait sapiens, homini, qui separat se à contentionibus, nisi ubi idonei darentur iudices, tunc enim ut manifestaretur gloria dei, tueretur ueritas catholica, & hæreticii perfidi confunderentur esset omnino disputandum, sicut Paulus disputauit. Actu. 17. & 20.

Prouer. 20.

Et ubi disputationis sententiã suscipere & pati uolunt hæretici, tot adhuc sunt Catholici uiri, quorum unusquisq; gladiũ habet accinctũ super femur suum, qui adoriantur hæreticos, sicut Dauid Goliam, in nomine domini exercituũ, dei agminum Israël.

Et ueritas sub iusto iudice uincet.

AD LECTOREM.

Habes lector Christiane breui manu absolutos locos communes pro ueritatis catholicæ defensione obiter tractatos, quod si nostrũ hũc laborẽ utilem tibi, utilem ecclesiæ agnouerimus. Curabimus quantotius & plures & uberiores locos edere. At qui sine cortice natant, meminerint simplicibus hic sudatum & occupationibus obrutis, quibus non uacat heroës euoluere Angliæ Regem Roffen. Catharinum, Fabrum, & Emserum. Interea orationibus me iuuato. Vale.

Cracouiæ per Hieronymũ Vietorem. An. 1.5.25.

REVERENDO IN CHRISTO patri D. Ioanni Mattheo. Episcopo Veronen. ac S. D. N. à consilijs. Ioannes EcKius S. D. P.

PEßimã esse Reuerende Præsul Lutheri & assecларũ hæresim, ex eo fit perspicuũ, qđ nõ una acie, ueterũ more hæreticorũ, sanctã dei ecclesiã impetit, sed uelut quinquaginta atris immanibus hyatibus hydra, numerosum malum, in plurima excreuit capita: Huic heroës Christianismi defensores, pluribus pharmacis & remedijs occurrerunt, sicut eruditißima ac amplißima Serenißimi Angliæ regis D. Henrici. 8. Ioannis Episcopi Roffen. Fabri. Emseri. Catharini. Coclæi. & aliorum, ponentium se murũ pro Israël, edita scriptura testatur. Verum cum non omnibus uacet ampla illa reuoluere uolumina, uel per nimias occupationes, uel tarditate ingenij: decreui cum Moabitide spicas colligere post terga messorum. Non quod manus eorũ fugerint. Cum omnẽ lapidẽ sublimes isti uiri contra Hæreticos mouerint: sed quod ex uasto librorũ illorum agro, paruos manipulos delegerim, quibus in ordinẽ constitutis, pariter & occupatis & simplicioribus consulerem quod breuitas potißimum prosit, ut cito dicta percipiant animi dociles, teneantq; fideles. Cuius te quoq; uolui participẽ esse, uirũ profecto dignißimum qui domino apostolico consilio, opera & integritate aßistat. Communẽ etiã hunc facias rogo uiro incomparabili. D. Nicolao ex nobili Schembergiorum Germanorũ familia, arhicpiscopo Capuano. Me uestro cõmẽdo patrocinio. Valete in domino salutis nostræ authore.

Vergi. (margin)

Hora. (margin)